

УИЛЯМ ШЕКСПИР ДВАМАТА ВЕРОНЦИ

Превод от английски: Валери Петров, 1997

chitanka.info

ДВАМАТА ВЕРОНЦИ^[0]

ДЕЙСТВАЩИ ЛИЦА

ДУКЪТ НА МИЛАНО — баща на Силвия
ВАЛЕНТИН, ПРОТЕЙ — млади веронски благородници
АНТОНИО — баща на Протей
ТУРИО — глупав съперник на Валентин
ЕГЛАМУР — помощник на Силвия в бягството ѝ
РАЗБОЙНИЦИ — от дружината на Валентин
СКОК — слуга на Валентин
ЛАНС — слуга на Протей
ПАНТИНО — слуга на Антонио
ХАЗАИН — на страноприемницата, в която отсяда Джулия
ДЖУЛИЯ — любима на Протей
СИЛВИЯ — любима на Валентин
ЛУЧЕТА — прислужница на Джулия
Слуги, Свирачи

Място на действието: Верона, Милано и Гора край границите на Мантуа

^[0] Оригиналното име на комедията е „The Two Gentlemen of Verona“. Името на Валентиновия слуга е в оригинала „Speed“, което означава „бързина, скорост“. ↑

ПЪРВО ДЕЙСТВИЕ

ПЪРВА СЦЕНА

Верона. На градския площад.

Влизат Валентин и Протей^[1].

ВАЛЕНТИН

Не ме възпирай, мили ми Протей —
младежите, отрасли у дома си,
във разума остават сиромаси
и да не бяха те сковали тук
очите на любимата девойка,
аз бих те убедил да дойдеш с мене
и видиш чудесата на света
наместо като охлюв, свил се вкъщи,
да похабиш най-златните си дни
в безличен мързел. Но понеже любиш,
люби и в любовта бъди щастлив,
тъй както бих желал и аз да бъда,
щом чуя сам любовната присъда!

ПРОТЕЙ

И тръгваш, значи? Сбогом, Валентине!
За мен спомни си, щом съгледаш нещо
забележително, и съучастник
усещай ме във всеки миг на радост,
а при опасности — ако се случат —
осланияй се на жарките молитви,
които твоят ходатай духовен
безспирно ще отправя към небето!

ВАЛЕНТИН

Четейки ги в любовните си книги!

ПРОТЕЙ

В любимата си книга!

ВАЛЕНТИН

Таз, в която
Леандър^[2], за да среща своята мила,
със плуване пресича Хелеспонта?
Хе, плитък разказ за дълбоки чувства!

ПРОТЕЙ

И Хелеспонта — плитък? Според мене
морето ти се вижда до колене!

ВАЛЕНТИН

А ти си уж във любовта до гуша,
но предпазливо си стоиш на суша!

ПРОТЕЙ

На суша ли? Не се шегувай с мене!

ВАЛЕНТИН

Добре тогаз: на сухо!

ПРОТЕЙ

Аз — на сухо?

ВАЛЕНТИН

А според теб какво е да купуваш
презрение с въздишки, хладен поглед —
със стонове, едничък весел миг —
със двайсет тягостни безсънни нощи;
успееш ли — да бъде спорна радост,
пропаднеш ли — безспорно да е мъка,
а и във двата — случая безумство?

ПРОТЕЙ

По тоя път ти луд ще ме изкараш!

ВАЛЕНТИН

По твоя път ти май ще станеш луд!

ПРОТЕЙ

Разправяй се със любовта, не с мен!

ВАЛЕНТИН

Но ти от нея си опитомен,
а който с господарка е такава,
не може за разумен да минава.

ПРОТЕЙ

Възможно, но писателите казват,
че както червеят подбирал само
най-редки пъпки, тъй и любовта
живееела във умове избрани.

ВАЛЕНТИН

Но казват при това, че както той
увреждал най-избързалите пъпки,
страстта и тя, докарвайки до лудост
недоукрепналите умове,
убивала цъфтежа им в зародиш,
а с него и надеждите за плод.
Но що съм седнал ум на теб да давам,
поклоннико на чувствата безумни? —
На пристана^[3] баща ми вече чака,
да ме изпрати във далечен път!
Прощавай!

ПРОТЕЙ

Не, и аз ще те изпратя.

ВАЛЕНТИН

Не, драги мой, сега да се простим!
И непременно ми пиши в Милано
за своите успехи в любовта,

а също и за всичките неща,
които тук без мене ще се случат.
И аз ти давам дума, че ще пиша.

ПРОТЕЙ

Дано Милано ти дари сполука!

ВАЛЕНТИН

А твоята да те намери тука!

Излиза.

ПРОТЕЙ

Той гони слава, а пък аз — любов.
Приятел жертва той по неин зов,
а аз бих жертвал зарад любовта
приятелите, себе си, света!
Ти, Джулия, така ме промени,
заради теб от толкоз вече дни
не слушам разум, за света нехая,
от мисли крея, в блянове витая!

Влиза Скок.

СКОК

Простете, господине, но не сте ли
видели господаря ми?

ПРОТЕЙ

Току-що
се разделихме. Вече е на кея.

СКОК

И, значи тъй — зарязал си лакея?
Сега в Милано как ще стигна сам?
Какъв овен съм, само аз си знам!

ПРОТЕЙ

С овчарите се случва всеки ден
да дирят някой рогльо заблуден.

СКОК

Излиза, че според вас господарят
ми е овчар, а аз съм му овена?

ПРОТЕЙ

Една догадка най-проникновена...

СКОК

Тогава моите рога са и негови!

ПРОТЕЙ

...и едно чисто овнешко заключение!

СКОК

Значи, настоявате, че съм овен?

ПРОТЕЙ

Точно. И че господарят ти е овчар.

СКОК

Това не е вярно и аз мога да го опровергая!

ПРОТЕЙ

Пък аз мога да го докажа!

СКОК

Нали овчарят дири овена, а не овенът — овчаря? Аз диря
господаря си, не той — мене. Значи, не съм овен.

ПРОТЕЙ

Да, но овенът тича след овчаря за храна, а не обратното. Ти
също тичаш след господаря си за заплата, а не той след тебе. Значи, си

овен. Сега, вярвам, всичко ти е ясно от „А“ до...

СКОК

До „Бе-е-е!“

ПРОТЕЙ

Добре изблеяно! Само че кажи още нещо: предаде ли писмото ми на синьора Джулия?

СКОК

Да, господине. Заблуденият овен даде писмото ви на блудната овчица, но тя, овчата му блудница, нищо не ми даде!

ПРОТЕЙ

Пасището не е за овни като тебе.

СКОК

А вие какво чакате? Аз да бях, вместо да пасувам, вече да съм го опасъл.

ПРОТЕЙ

Кошара за такива опасни тревопасни!

СКОК

Не искам кошара — искам да си шаря.

ПРОТЕЙ

Не обичаш оградите, а?

СКОК

Наградите ли, господине? Как да не ги обичам! А вашата любима нищо не ми даде, като й занесох писмото ви!

ПРОТЕЙ

Какво ти каза?

СКОК

Кимна.

ПРОТЕЙ

Как кимна?

СКОК

Както й скимна.

ПРОТЕЙ

От горе на долу?

СКОК

И от долу на горе!

ПРОТЕЙ

Слушай, внимавай, ще отнесеш нещо!

СКОК

Аз отнесох писмото ви и каква полза? Нищо вече не ща да отнасям!

ПРОТЕЙ

Бога ми, имаш бърз ум!

СКОК

Бърз-бърз, пък не може да стигне бавната ви кесия!

ПРОТЕЙ

Хайде, какво каза тя? Отвори си устата!

СКОК

Ако и вие си отворите кесията, та моите новини и вашето, дето звъни, да се разминат във въздуха и едновременно да стигнат до получателите си.

ПРОТЕЙ

Добре, дръж за труда ти!

Дава му монета.

Е, какво каза тя?

СКОК

Правичката да ви кажа, господине, работата май трудно ще стане.

ПРОТЕЙ

От какво извади това заключение?

СКОК

От това, че нищо не извадих от нея: щом тя не даде петак за писмовния израз на душата ви, значи, че пет пари не дава за самата нея. Изглежда, че сърцето ѝ е твърдо като стомана, затова пращайте ѝ елмази — само елмазът надвива стоманата!

ПРОТЕЙ

И нищо ли не каза?

СКОК

Нищо. Даже не каза колкото вашето: „Дръж за труда ти!“ Защото и на вас парите ви се свидят, както свидетелства това нещастниче тук; така че си носете в бъдеще посланията сам; а пък аз ще отнеса вашите поздравии на моя господар!

Излиза.

ПРОТЕЙ

Върви закриляй кораба, защото
той всички бури ще издържа твърд,
додето носи тебе, на когото
въжето е предсказаната смърт!
Друг пратеник ще диря. Мойта мила
навярно при вида на тоз овен

писмото ми не е удостоила
със капчица симпатия към мен!

Излиза.

[1] Протей — името има смислов характер: Протей е морско божество от гръцката митология, способно да взема най-различни образи; синоним на изменчивост. ↑

[2] Леандър — главен герой от прочут гръцки любовен разказ: Леандър, млад грък от Абидос — на единия бряг на Хелеспонт (Дарданелите), влюбен в жрицата на Афродита, Херо, всяка нощ преплувал протока, за да се срещне в Сестос — на отсрещния бряг, с любимата си, и накрая загинал във вълните, защото вятърът угасил огъня, който тя палела за него; Херо, отчаяна, се хвърлила в морето. ↑

[3] „...на пристана...“ — между Верона и Милано няма воден път. Навярно тук се касае за едно от многото Шекспирови недоглеждания, макар някои да допускат, че авторът е могъл да знае за съществувалия през XVI век плавателен канал между двата града. ↑

ВТОРА СЦЕНА

Верона. В градината пред дома на Джулия.

Влизат Джулия и Лучета.

ДЖУЛИЯ

И, значи, ти, Лучета, ме съветваш
да падна във властта на любовта?

ЛУЧЕТА

Съзнателното падане, госпожо,
ни пази от пропадане по-лошо.

ДЖУЛИЯ

А между тез, които ме ухажват,
на тебе кой най-много ти харесва?

ЛУЧЕТА

Избройте ми ги пак и ще ви казвам
оценките на простия си разум.

ДЖУЛИЯ

Да почнем с кавалера Флоримонд^[4].

ЛУЧЕТА

Прекрасен рицар, строен, с топъл глас,
но не за мене, ако бях на вас!

ДЖУЛИЯ

Как гледаш на Меркацио тогава?

ЛУЧЕТА

Така: че е богат, ала не става!

ДЖУЛИЯ

А за Протей бих искала да знам.

ЛУЧЕТА

О, боже мой! Ах, как не ме е срам!...

ДЖУЛИЯ

Защо смути те неговото име?

ЛУЧЕТА

Защо ли? О, кой дявол съблазни ме
да дрънкам със такава свобода
за тези благородни господа?

ДЖУЛИЯ

Ала защо спря тъкмо на Протей?

ЛУЧЕТА

Защото превишава много всички,
които изброихте!

ДЖУЛИЯ

А с какво?

ЛУЧЕТА

Със туй, че мойто женско естество
му даде мигом своята награда.
Допада ми, защото ми допада!

ДЖУЛИЯ

И да си дам ръката на Протея?

ЛУЧЕТА

Ако държите мъничко на нея.

ДЖУЛИЯ

А тъкмо той най-слабо ме привлича!

ЛУЧЕТА

Но точно той най-силно ви обича!

ДЖУЛИЯ

Не, той мълчи, такива аз не ща!

ЛУЧЕТА

Покрита жар по топли във пещта!

ДЖУЛИЯ

Не, който люби, винаги говори.

ЛУЧЕТА

Но истинската обич не дърдори!

ДЖУЛИЯ

А аз отде да знам,
когато той е ням?

ЛУЧЕТА

Щом трудността е там,
вземете туй, мадам!

ДЖУЛИЯ

Какво е туй писмо?

ЛУЧЕТА

Ще каже то само!

ДЖУЛИЯ

Не, ти кажи! На тебе кой го даде?

ЛУЧЕТА

На Валентин лукавият лакей,
но писал го е май синьор Протей.
Скок срещна ме и взех писмото аз,

от ваше име и заради вас.

ДЖУЛИЯ

Тъй, значи! Виж я, сводницата млада!
С бележки тайни и със шушу-мушу
ще застрашаваш моята невинност!
Не те е срам! Занятие достойно,
а ти за него пък достойна двойно!
Върни това, на който го е писал,
или сама не ми се връщай вкъщи!

ЛУЧЕТА

За моята услуга ми се пада
не мъмрене, а инаква награда!

Изпуска писмото на земята.

ДЖУЛИЯ

Върви, не искам да те виждам тук!

ЛУЧЕТА

Добре! Додето ум ви дойде друг!

Излиза.

ДЖУЛИЯ

Да бях поне надникнала във него!
Но срам ме е обратно да я викна
и да я моля да извърши туй,
зарад което току-що гълчах я!
Глупачката! Защо не ме накара
да го отворя — знае се отдавна,
че женско „не“ не е дотам беда,
защото често означава „да“.
Какви ги прави любовта! Фу, фу!
Като дете бавачката си драска,

а подир боя моли я за ласка!
Как строго смъррих милото момиче,
когато то тъй много ме зарадва;
как учех челото си да се мръщи,
когато бе сърцето ми в усмивки!
Сега ще трябва да ѝ искам прошка
за глупостта си... Хей, Лучета!

Влиза отново Лучета.

ЛУЧЕТА

Моля?

Желаете ли нещо, господарко?

ДЖУЛИЯ

Не е ли време вече за обяд?

ЛУЧЕТА

Нима ви трябва и трапеза друга,
като ядете своята прислуга
по всяко време?

Вдига писмото от земята.

ДЖУЛИЯ

Стой! Какво е то?

Какво там вдигна?

ЛУЧЕТА

Нищо!

ДЖУЛИЯ

А защо

наведе се тогава?

ЛУЧЕТА

Зарад тази
изпусната хартийка.

ДЖУЛИЯ

И на нея
ти казваш „нищо“?

ЛУЧЕТА

Нищо е за мен,
понеже не засяга моя милост.

ДЖУЛИЯ

Тогава нека там да си лежи!

ЛУЧЕТА

Да са лъжи? Не, то е чиста правда!

ДЖУЛИЯ

Поемка някаква от твой поклонник!

ЛУЧЕТА

Да. Бих желала да му я изпея,
но намерете съпровод към нея!

ДЖУЛИЯ

Не, по-добре изпей му я самичка
по музиката на „Любовен лек“^[5]!

ЛУЧЕТА

„Любовен лек“ за нея не отива —
не лек, а много тежък е мотива!

ДЖУЛИЯ

Ако е тъй, ще иска втори глас.

ЛУЧЕТА

Разбира се! Започвайте тогаз!

ДЖУЛИЯ

Защо не ти?

ЛУЧЕТА

Височко е за мен.

ДЖУЛИЯ (*взема писмото*)

Я дай я тук!... Ах, любовчийка хитра!

ЛУЧЕТА

Не, моля ви се, запазете тона!...

Джулия ѝ удря плесница.

О, тази нота беше много горе!

ДЖУЛИЯ

Така ли!

ЛУЧЕТА

Да, тя просто изпищя!

ДЖУЛИЯ

А таз? Дали е по-приятна тя?

Настъпва я.

ЛУЧЕТА

Не, тя пък беше прекалено ниска!

ДЖУЛИЯ

Разбирам! Значи, още ти се иска?

ЛУЧЕТА

Но аз го правя за синьор Протея!

ДЖУЛИЯ

Пък аз брътвежа му ще разпиляя!

Скъсва писмото.

Не пипай там! И още тук се мае!
Парченцата на място остави!

ЛУЧЕТА (*встрани*)

На туй писмо гневи се, а мечтае
до утре второ да я разгневи!

Излиза.

ДЖУЛИЯ

Поне да бях наистина сърдита!
О, пръсти зли, разкъсали тез думи,
които ви облъгнаха с любов!
Оси, които смучете нектара,
а след това избивате пчелите,
които са го сбирали! Целувам
с молба за прошка всяко дребно късче!
Тук пише: „Мила Джулия“! Не „мила“,
ужасна Джулия, аз твоите букви
ще хвърля върху каменните плочи
и гордостта им ще потъпча с крак!
А туй какво е, скъсано в средата?
„Любовно нараненият Протей“!
О, скъпото ми наранено име,
леглото болнично на мойта пазва
ще те приеме, за да те лекува,
но най-напред устата те целува,
за да открие раната ти. Боже,
тук има пак „Протей“!... И тук „Протей“!...
Горкичкият!... О, ветре лек, недей

да вееш силно, да сбера отново
нешащните му буквички!... Не тези
на мойто име! Тях ужасен вихър
да ги издигне на възбог и пръсне
във кипналото пенесто море!
Но гледай, гледай — неговото име
до моето! „Злочестият Протей
до сладката му Джулия“! О, не!
Ще скъсам свойто!... Не, ще го оставя!
Сърце не дава да ги разделя —
ще сгъна листчето, да се прегърнат!
Целувайте се, карайте се двете,
правете, милички, каквото щете!

Влиза отново Лучета.

ЛУЧЕТА

Госпожице, обядът е готов.
Баща ви чака.

ДЖУЛИЯ

Да вървим тогава!

ЛУЧЕТА

А тези тъй ли ще останат тука,
да сплетничат?

ДЖУЛИЯ

Вдигни ги, ако искаш,
понеже са ти толкоз симпатични!

ЛУЧЕТА

Симпатия аз нямам, но си патя
заради вас...

Събира късчетата.

Тъй. Всички ги събрах.

ДЖУЛИЯ

Да, виждам, че грижовна си към тях!

ЛУЧЕТА

Вий виждате, мадам, но и Лучета
да знаете, че вижда с тез очета!

ДЖУЛИЯ

Добре, добре, ще тръгнеш ли най-сетне?

Излизат.

[4] Флоримонд — в оригинала името на кавалера е Егламур. Промяната е извършена, за да се избегнат някои недоразумения, тъй като сред действащите лица на комедията има един друг Егламур. ↑

[5] „Любовен лек“ — в оригинала „Light o’love“ — любовна светлина — популярна по времето на Шекспир любовна песничка, която се споменава и в „Много шум за нищо“ (III действие, 4 сцена). ↑

ТРЕТА СЦЕНА

Верона. В дома на Антонио.

Влизат Антонио и Пантино.

АНТОНИО

Кажи, Пантино, за какво със брат ми
беседвахте тъй дълго в манастира?

ПАНТИНО

За вашия Протей.

АНТОНИО

Какво той каза?

ПАНТИНО

Той чуди се, че вие го търпите
да пропилява младостта си вкъщи,
когато други не тъй знатни хора
изпращат синовете си в чужбина;
кой — щастие военно да печели,
кой — острови да дири из морята,
кой — висшите науки да постига;
той мисли, че Протей би преуспял
във всяко от тези поприща различни
и каза ми да настоя пред вас
във къщи вече да не го държите,
та старостта му да не се разкайва,
че младостта му свят не е видяла.

АНТОНИО

Ти няма за какво да настояваш: таз
мисъл ме измъчва вече месец.
Така си е, той времето си губи

и няма ум и дарби да развие,
не бъде ли напътстван и изпитван
във школата богата на света:
в труд само сбира опитност човек
и в бързия летеж на своя век!
Ала кажи: къде да го изпратя?

ПАНТИНО

Навярно чули сте, че неотдавна
приятеля му Валентин постъпи
на служба при миланския владетел?

АНТОНИО

Да, чух.

ПАНТИНО

Пратете и сина си там!
При двора той в турнири ще участва,
ще чува думи на изящни хора,
ще усвои цял ред изкуства, нужни
за неговата младост и дворянство.

АНТОНИО

Добър съвет! И колко ми харесва
ще ти докаже начинът, по който
ще го последвам: син ми ще замине
при първата възможност за Милано!

ПАНТИНО

Узнах, че Дон Алфонсо утре рано
натам повежда цял отряд велможи
със намерението да предложи
услугите си рицарски на Дука.

АНТОНИО

Протей ще тръгне с тях! Удобна слука!
Но ето го! Сега ще му го кажа!

Влиза Протей.

ПРОТЕЙ

О, сладък час! О, сладки редове!
О, почерк — изразител на сърцето!
О, клетва мила — залог на честта!
О, само нашите бащи да искат
да подпечатат чистите ни чувства!
О, дивна Джулия!

АНТОНИО

Добрутро, синко!
Какво е туй писмо?

ПРОТЕЙ

Това ли, татко?
Два реда с поздрави от Валентин.
Един приятел общ ми ги донесе.

АНТОНИО

Я дай го тук, да видя новините!

ПРОТЕЙ

Но в него, татко, няма новини.
Разказва само, че живял приятно,
че бил обсипан с милости от Дука,
и кани ме при него да съм идел
и споделил щастливата му участ

АНТОНИО

А как отнасяш се към таз покана?

ПРОТЕЙ

Като поставям бащината воля
над волята на първия приятел.

АНТОНИО

Във твоя случай тези две съвпадат.
А ти познаваш нрава на баща си —
щом нещо иска, иска го и край!
Реших известно време да прекараш
със Валентин във свитата на Дука.
Каквото той от къщи получава,
това ще получаваш ти от мен.
Бъди готов да отпътуваш утре
И не извъртай! Твърдо съм решил!

ПРОТЕЙ

В тъй кратък срок едва ли ще успея —
поне с ден-два поотложете, татко!

АНТОНИО

Ако остане нещо, ще го пратим
отделно подир теб, но утре тръгваш.
А ти, Пантино, помогни, по-бърже!
да стегнем този господин за път!

Излиза, следван от Пантино.

ПРОТЕЙ

Решил от огъня да се избавя,
в морето скочих и сега се давя.
Че Джулия ми пише, скрих нарочно,
боейки се за нашата любов,
а ето че по този повод точно
аз сам изтеглих жребия суров.
О, как напомня утрото любовно
несигурната слава на Април —
едва проблесне слънцето гальовно
и вече облак чер го е закрил!

Влиза отново Пантино.

ПАНТИНО

Синьор Протей, баща ви вече вика,
а вие го познавате поне!

ПРОТЕЙ

Да, ида!... Подчинява се езика,
но, ах, сърцето вика: „Не и не!“

Излизат.

ВТОРО ДЕЙСТВИЕ

ПЪРВА СЦЕНА

Милано. В двореца на Дука.

Влизат Валентин и Скок.

СКОК

Синьоре! Ръкавицата ви, моля!

ВАЛЕНТИН

Не, моите са на мен.

СКОК

Е, ваша воля!

Помислих, че желана е за вас.

ВАЛЕНТИН

Я дай насам! Разбира се, е моя!

О, бих я разпознал между безброя
от ръкавички! Силвия!...

СКОК

Синьора Силвия! Синьора Силвия!

ВАЛЕНТИН

Защо викаш, глупако?

СКОК

Защото е далече, господарю!

ВАЛЕНТИН

Но кой ти каза да я викаш?

СКОК

Ами вие я викахте, господарю! Може да съм сбъркал.

ВАЛЕНТИН

Все бързаш!

СКОК

А преди казвахте: „Все се бавиш!“

ВАЛЕНТИН

Стига! Познаваш ли синьора Силвия?

СКОК

Тази, по която ваша милост е лапнал?

ВАЛЕНТИН

Какво? Отде си познал, че съм влюбен в нея?

СКОК

От цял ред признаци, господарю. По примера на господин Протей и вие сте се научили да стоите с ръце, скръстени на гърдите като меланхолик; да се унасяте в любовни песни като глухар; да се движите все самичък като прокажен; да въздишате като ученик, загубил буквара си; да хълцате като девойче, което погребва баба си; да стоите без храна като болен на строга диета; да будувате нощем като богаташ, който се бои от крадци; да говорите носово като просяк на Великден. Фу! Навремето, когато се смеехте, кукуригахте като млад петел; когато вървахте, стъпвахте като лъв; отказвахте се от храна само след добро хапване; и гледахте меланхолно само вследствие на празна кесия. А сега една мадама ви е преобразила така, че като ви гледам, не мога да позная прежния си господар!

ВАЛЕНТИН

И всички тези недостатъци личат в мен?

СКОК

Те личат и извън вас!

ВАЛЕНТИН

Искаш да кажеш, че и други ги носят?

СКОК

Не, вие ги носите, а други трябва да ги понасят!

ВАЛЕНТИН

Друг да страда от тях? Не вярвам.

СКОК

Тук сте прав, защото извън вас никой друг не страда от толкоз лудости. Но и вие сам сте извън себе си, а пък лудостта е така вътре във вас, че прозира като пикоч през колба^[6], и който ви види, тутакси, без да е лекар, познава от какво сте болен.

ВАЛЕНТИН

Запитах те дали познаваш синьора Силвия.

СКОК

Тази, която ядете с очи на трапезата?

ВАЛЕНТИН

И това ли си забелязал? Да, точно тя!

СКОК

Е, не я познавам

ВАЛЕНТИН

Е, как? Знаеш, че съм я гледал, пък не я познаваш?

СКОК

Не е ли една такава, без капка чар?

ВАЛЕНТИН

Напротив! Тя дори е може би не толкоз хубава, колкото чаровна!

СКОК

А, тогава, господарю, всичко ми е съвсем ясно.

ВАЛЕНТИН

Кое „всичко“ ти е съвсем ясно?

СКОК

Това, че тя си е направо грозна, но понеже ви е очаровала, на вас ви се струва, че...

ВАЛЕНТИН

Нищо подобно, хубостта ѝ е невероятна и очарованието ѝ няма цена!

СКОК

Е и това, господарю, е ясно.

ВАЛЕНТИН

Кое е ясно?

СКОК

Че сигур много се рисува и затова хубостта ѝ не е за вярване и чара ѝ никой не цени!

ВАЛЕНТИН

Как никой? Аз го ценя извънредно високо!

СКОК

Та вие изобщо не сте я виждали грозна!

ВАЛЕНТИН

Че кога е била грозна?

СКОК

Преди да се влюбите в нея!

ВАЛЕНТИН

Аз се влюбих в нея, когато я видях, и сега продължавам да я виждам прекрасна!

СКОК

Щом сте влюбен в нея, не можете да я виждате.

ВАЛЕНТИН

Защо?

СКОК

Защото любовта е сляпа. О, ако имахте моите очи или ако вашите виждаха ясно, както по времето, когато се подигравахте на господин Протей, че излизал от къщи без жартиери^[7]!

ВАЛЕНТИН

И какво щях да видя тогава?

СКОК

Нейната грозота и собствената си лудост. Защото вашият приятел забравяше да си стегне гащите от любов, а вие от любов още малко и ще почнете да излизате без тях!

ВАЛЕНТИН

Тогава, драги, и ти трябва да си влюбен, защото вчера сутринта забрави да ми лъснеш обувките

СКОК

Да, господине, бях се влюбил във възглавницата си. Добре че ме набихте за моята любов, та и аз да мога да ви смърря за вашата!

ВАЛЕНТИН

Все пак аз любя и стоя на своето!

СКОК

Ако вместо да стоите, бяхте седнали на своето... може би ще ви мине по-бърже.

ВАЛЕНТИН

Снощи тя ме помоли да ѝ съчиня няколко стиха до едного,
когото обичала

СКОК

И вие ѝ ги съчинихте?

ВАЛЕНТИН

Да.

СКОК

И не ги направихте поне малко да куцат?

ВАЛЕНТИН

Направих ги, колкото можах, по-правилни... Тихо! Тя иде!

Влиза Силвия.

СКОК (*настрани*)

Чудесен куклен театър! И той такъв палячо! Тя го кара да
говори вместо нея!

ВАЛЕНТИН

Мадам и повелителко, стократно добро утро!

СКОК (*настрани*)

Ти ѝ дай една добра нощ вместо милион завъртулки!

СИЛВИЯ

Синьоре и поклоннико, на вас хилядократно!

СКОК (*настрани*)

Виж я ти! Вместо той на нея, тя му плаща с лихва!

ВАЛЕНТИН

Написах писъмцето ви, госпожо,

до този ваш приятел неизвестен,
ала не бих го сторил, да не беше
дългът ми на покорен ваш слуга.

Подава и писмо

СИЛВИЯ

Стилът му е добър. Благодаря ви!

ВАЛЕНТИН

О, не! Едва ли съм сполучил с него,
но тъй като не знаех до кого е,
принуден бях да пиша общи думи.

СИЛВИЯ

Измъчила съм ви, изглежда, много?

ВАЛЕНТИН

Какво говорите! Кажете само,
ще ви напиша хиляди такива!
Ала все пак...

СИЛВИЯ

„Все пак“? Добро начало!
„Все пак“ какво?... Не, не, все пак мълчете!
Все пак вземете си назад писмото!
Все пак за второ няма да ви моля.

СКОК (*настрани*)

Ти ще молиш „все пак“. И още как „все пак“!

ВАЛЕНТИН

Не ви харесва, значи?

СИЛВИЯ

Не, напротив,

но щом е без охота съчинено,
отказвам се. Вземете го!

ВАЛЕНТИН

Но то е
за вас, госпожо!

СИЛВИЯ

Знам, но вече, не,
не го желая. Нека е за вас!
Бих искала да бъде по-горещо!

ВАЛЕНТИН (*взема писмото*)

Ще ви напиша друго още днес!

СИЛВИЯ

Добре. И прочетете си го сам!
Дано ви трогне! А в противен случай...

ВАЛЕНТИН

Ако ме трогне, то какво тогава?

СИЛВИЯ

Тогава го задръжте за труда си!
Довиждане, поклоннико!

Излиза.

СКОК

О, ребус! О, енигма! О, тайнственост премудра,
о, чудеса неясни подобно нос на мутра!
Загадъчност, която по-трудно ще разкрия
от ветропоказател върху камбанария!
Той страстно я ухажва, а тя го разиграва
и кара ученика уроци да ѝ дава.
Преклонявам се! Това е наистина идея:

той сам да съчинява писмата си от нея!

ВАЛЕНТИН

Ей, ти, какво умуваш там на глас?

СКОК

Не, аз само си играех с рими, вие сте по умните работи.

ВАЛЕНТИН

От какво заключаваш?

СКОК

От това, че синьора Силвия ви е избрала за свой представител.

ВАЛЕНТИН

Пред кого?

СКОК

Пред вас самия. Тя ви ухажва косвено!

ВАЛЕНТИН

Как „косвено“?

СКОК

Исках да кажа „писмено“.

ВАЛЕНТИН

Та тя не ми е писала!

СКОК

Че защо ѝ е да ви пише, когато вие, синьоре, сам си пишете!
Още ли не сте разбрали шегата?

ВАЛЕНТИН

Не. Вярвай, като ти казвам!

СКОК

Именно: не вярвам, като ми казвате! Е, щом не сте схванали шегата, сериозното и него ли не схванахте?

ВАЛЕНТИН

Него схванах. Обсипа ме с ядни думи.

СКОК

Да, но ви даде и писмо!

ВАЛЕНТИН

Но то беше за нейния приятел!

СКОК

И е стигнало своя получател!

ВАЛЕНТИН

Ти вярваш ли в това?

СКОК

А трябват ли слова?

Изпълнено от страх и свян,
до днес девойчето, горкото,
не е посмявало само
да вземе във ръка перото.

Какво да стори? И тогаз,
безспорно вдъхновено свише,
накарало е своя мил,
на нейния любим да пише!

Как само го казах! Като по книга!... Ей, господарю, време е
за обяд!

ВАЛЕНТИН

Аз ядох вече.

СКОК

Извинявайте, господине, но ако любовта живее като хамелеона, само от въздух^[8], моя милост се поддържа с по-питателни храни и един добър бифтек сега... Не бъдете, моля ви се, като вашата възлюбена! Имайте милост, имайте мъничко милост!

Излизат.

[6] „...пикоч през колба...“ — в средновековието лекарите често поставяли диагнозите си по изгледа на урината. ↑

[7] „...без жантиери...“ — развързаните връзки на панталоните, чорапите и обувките са били за Шекспировите съвременници традиционен белег на влюбеност. ↑

[8] „...хамелеона, само от въздух...“ — според средновековното вярване хамелеонът се хранел с въздух. ↑

ВТОРА СЦЕНА

Верона, В дома на Джулия.

Влизат Протей и Джулия.

ПРОТЕЙ

Не се сърди! Търпение, любима!

ДЖУЛИЯ

Щом няма как, ще трябва да търпя.

ПРОТЕЙ

Повярвай, скоро ще се върна тука!

ДЖУЛИЯ

Ако сърцето ти не свърне нейде.
Вземи това от Джулия, за спомен!

Дава му пръстен.

ПРОТЕЙ

А ти това от мен! Да се сменим!

ДЖУЛИЯ

И таз целувка свята по устата
съюза ни свещен да запечата!

ПРОТЕЙ

Ръката си ти давам в знак на вярност:
ако пропусна във Милано час,
по Джулия забравил да въздъхна,
през следващия час нещастна случка
да ми плати за грозната измяна!

Баща ми чака! Не, не говори!
Зове ме приливът! Ах, не, не този
на сълзите ти! Той ме спира тук!
Прощавай, Джулия!

Джулия излиза.

И нито звук?
Как скромна вярната любов била:
не с думи тя говори, а с дела!

Влиза Пантино.

ПАНТИНО
Синьоре!

ПРОТЕЙ
Ида!... О, прощален миг
с ридаеща душа и ням език!

Излизат.

ТРЕТА СЦЕНА

Верона. На улицата.

Влиза Ланс^[9] с кучето си.

ЛАНС

Не, трябва ми поне още час, за да си дорева! Целият ни Лансовски род си го има тоя недостатък. Получих си причастието от наследството като оня, блудкавия син, и тръгвам с господин Протей към двора на миланския Дук. Но този мой Сръдльо^[10] е най-безчувственото куче на света: майка ми плаче, баща ми реве, сестра ми се дере, слугинчето вие, котката чупи пръсти, цялата къща е загубила ума и дума, а този коравосърдечен пес — нито сълза! Камък! Хладен, валчест, речен камък! В сърцето му има толкоз жалост, колкото у някой подъл кучи син! И евреин би заплакал, ако ни видеше как се разделяхме! Баба ми, дето от десет години не вижда, и тя за малко да ослепее от плач, като ме изпращаше! Сега ще ви покажа как беше: тази обувка тука е баща ми... Не, баща ми по-добре да е тази, лявата... Не, не, лявата е майка ми... Не, и така не върви. Хай, да му се не види, как да го реша това?... А така е, така е, на тази подметката ѝ е позитъркана. Тази обувка, с дупката, е, значи, майка ми. А тази е баща ми. Ха, така! Дявол да го вземе! Дотук добре. Сега виждате ли тази тояга? Тя е сестра ми. Дето викат: „Жълта като пръст, суха като тръст.“ Тази шапка е слугинята ни, а кучето съм аз... Не, кучето ще си е кучето, а пък аз ще бъда куч... Не, чакайте, обърках се, кучето съм аз, а пък аз съм си аз. Ха, така! Ето как беше. Отивам първо при баща си: „Татко, благослови ме!“ Обувката не трябва да каже дума от вълнение. Само плаче. Аз го целувам, ето така. Той още циври. Отивам при майка си... Ах, защо не може тази тук сега да се разбъбри като смахната! Целувам я и нея, значи... Точно така. И дъхът ѝ без разлика... После отивам при сестра си, гледайте я само, как се люшка и хълца от мъка!... И през цялото време този пес, ей го, седи си и не може да изцеди една сълзица, една думичка да пророни! А вижте ме мен как поливам праха!

ПАНТИНО

Ланс, бързо, бързо! Какво си се разхленчил бе, човек? Приливът дойде, господарят ти е на палубата, корабът е отвързан! Не чуваш ли? Отвързан е! Ще го изпуснеш и не можеш го догони!

ЛАНС

Първо, е вързан и, второ, и да го изпусна, няма да седна да го гоня!

ПАНТИНО

Ама ти за какво говориш бе!

ЛАНС

За този вързания тук! Това е най-неблагодарният от всички песове на света! И да ме пита човек защо съм се привързал към него!

ПАНТИНО

Хайде бе! Аз ти говоря за кораба, че е отвързан и ще го изтървеш; а изтървеш ли кораба, изтърваш пътуването; изтървеш ли пътуването, изтърваш господаря си; изтървеш ли господаря си, изтърваш службата... Защо ми запушваш устата?

ЛАНС

За да не си изтървеш езика!

ПАНТИНО

Казвам ти го, за да си предупреден!

ЛАНС

Е, щом и утре е ден, защо да бързам? Няма да изпусна нито прилива, нито кораба, нито господаря, нито службата! Ако реката пресъхне, ще я напълня със сълзи, ако вятърът стихне, ще издуя платната с въздишки!

ПАНТИНО

Тръгвай, тръгвай! Пратиха ме да те викам.

ЛАНС

Че викай, кой ти пречи!

ПАНТИНО

А бе ти ще тръгваш ли?

ЛАНС

Вече съм тръгнал! Защо викаш?

Излизат.

[9] Ланс — името „Launce“ може да означава „копие, пика“, но може да бъде и съкращение от името „Launcelot“. ↑

[10] Сръдльо — в оригинала кучето на Ланс се нарича „Crab“, име, свързано навярно с понятието „кисел, намусен“, тъй като „crab“ освен „рак“ значи още и „киселица“. ↑

ЧЕТВЪРТА СЦЕНА

Милано. В двореца на Дука.

Влизат Валентин, Силвия, Турио и Скок.

СИЛВИЯ

Поклоннико!...

ВАЛЕНТИН

Госпожо!...

СКОК

Защо се мръщи този?

ВАЛЕНТИН

Навярно от любов!

СКОК

Каква любов? Към вас?

ВАЛЕНТИН

Към моята любима.

СКОК

Друснете му един!

СИЛВИЯ

Поклоннико, изглеждате печален!

ВАЛЕНТИН

Щом казвате, навярно тъй изглеждам.

ТУРИО

Изглеждате? Туй значи, че не сте!

ВАЛЕНТИН

Възможно е.

ТУРИО

И значи, сте двуличник?

ВАЛЕНТИН

Навярно съм, но колкото и вий.

ТУРИО

Какъв изглеждам, а не съм например?

ВАЛЕНТИН

Например умен.

ТУРИО

А по какво решихте, че не съм?

ВАЛЕНТИН

По глупостта ви.

ТУРИО

Къде намирате я вие?

ВАЛЕНТИН

Под дрехите ви тя се крие.

ТУРИО

Завиждате ми може би за плаща?

ВАЛЕНТИН

Да, глупостта ви със разкош си плаща.

ТУРИО

Какво?

СИЛВИЯ

Защо сте гневен, синьор Турио? Вие съвсем сменихте цвета си!

ВАЛЕНТИН

Оставете го, мадам — господинът е нещо като хамелеон.

ТУРИО

Който би предпочел да се нахрани с кръвта ви, отколкото да диша един въздух с вас^[11]!

ВАЛЕНТИН

Казахте ли нещо, синьоре?

ТУРИО

Заради вас няма да го повтарям!

ВАЛЕНТИН

Позната история — винаги свършвате, преди да сте почнал!

СИЛВИЯ

Признавам, чудна словесна престрелка! И извънредно бърза!

ВАЛЕНТИН

Бяхме добре запасени с муниции, мадам.

СИЛВИЯ

А кой ви е снабдителят, поклоннико?

ВАЛЕНТИН

Самата вие, мадам. Господин Турио заема огъня на своята духовитост от погледа ви и е тъй любезен да изразходва заема си във вашето общество.

ТУРИО

Господине, ако плащате със своя дума на всяка моя, скоро ще ви накарам да фалирате!

ВАЛЕНТИН

Не се съмнявам, уважаеми. Хазната ви сигурно пращи от думи, защото, както личи по ливреите на слугите ви, вие им плащате с редовни месечни обещания.

СИЛВИЯ

Господа, моля ви! Баща ми пристига!

Влиза Дукът.

ДУКЪТ

Отблизо ви обсаждат, виждам, дъще...
Баща ви, Валентине, бил добре.
Дали ще ви зарадват две-три вести
от вашите другари?

ВАЛЕНТИН

Ваша милост,
ще бъда свръхщастлив да са добри!

ДУКЪТ

Вий имате съгражданин на име
Антонио, нали?

ВАЛЕНТИН

Да, ваша милост.
Това е мъж от знатна кръв, почитан
сред гражданството.

ДУКЪТ

Няма ли той син?

ВАЛЕНТИН

Да, има и такъв, че заслужава
един родител с тъй отлична слава!

ДУКЪТ

Вий знаете ли го?

ВАЛЕНТИН

Тъй, както зная
сам себе си — със него от детинство
приятели сме, но докато аз
ленивец бях и без да мисля, пръснах
годините, чиято сладка полза
облича в съвършенство старостта ни,
Протей — това е неговото име —
меда им сбра до края и сега е
на възраст млад, но възрастен по опит,
зелен на вид, но откъм разум зрял,
или накъсо — тъй като хвалбите
не могат стигна неговата стойност —
това е благородник съвършен,
от ни едно достойнство не лишен!

ДУКЪТ

Ей богу, ако всичко туй е вярно,
ще е способен да съветва крал
и фаворит да бъде на кралица!
Добре, добре! С високи препоръки
той тук дошъл е и възнамерява
да служи в двора ми известно време.
Вестта, надявам се, ще ви зарадва.

ВАЛЕНТИН

Ако ми липсва нещо, туй е той!

ДУКЪТ

Тогаз го приемете по достойнство.
На вас говоря, дъще, и на вас,

любезни Турио. За Валентин
молба такава, явно, е излишна.
Веднага ще ви го изпратя тук.

Излиза.

ВАЛЕНТИН

Това е оня рицар, който беше —
разказах ви — готов със мен да дойде,
ако една девойка не държеше
очите му заключени във своите.

СИЛВИЯ

Сега му ги е върнала навярно,
заменяйки ги с друг залог любовен?

ВАЛЕНТИН

Не, мисля, че тя още ги задържа.

СИЛВИЯ

Тогавя ще е сляп, а как слепец
могъл би да намери път към вас?

ВАЛЕНТИН

О, любовта е с хиляди очи!

ТУРИО

Аз зная пък, че няма ни едно!

ВАЛЕНТИН

Видели сте я сигурно сами,
понеже тя пред грозното жуми!

Влиза Протей.

СИЛВИЯ

Пристигна гостенинът! Край на всичко!

ВАЛЕНТИН

Добре дошъл, Протей! Госпожо, моля,
на моя пръв приятел докажете,
че той е и за вас добре дошъл!

СИЛВИЯ

От доказателства той няма нужда,
ако това е оня, за когото
вий чакахте тъй жадно новини.

ВАЛЕНТИН

Да, той е. Разрешете му да бъде
слуга на ваша милост редом с мен!

СИЛВИЯ

Не съм заслужила слуга тъй ценен.

ПРОТЕЙ

Напротив, той, мадам, не е заслужил
да служи при тъй ценна господарка!

ВАЛЕНТИН

О, стига сте си служили със тази
игра на кой кого не е заслужил —
вземете го, госпожо, за слуга!

ПРОТЕЙ

Ще бъда горд усърдно да ви служа!

СИЛВИЯ

Усърдието винаги се плаща.
О, рицарю, макар и недостойна,
приемам ви за свой слуга от днес.

ВАЛЕНТИН

Ще ми плати, ако го каже друг!

СИЛВИЯ

Че ви приемам?

ВАЛЕНТИН

Че сте недостойна!

Влиза Слуга.

СЛУГАТА

Госпожице, баща ви би желал
да ви говори.

СИЛВИЯ

Съобщи, че идвам!

Слугата излиза.

Елате, синьор Турио! А вие,
служителю мой нов, обогатете
приятеля си с новости от къщи
и после обадете ни се пак!

ПРОТЕЙ

И двама сме на вашите услуги!

Силвия и Турио излизат, последвани от Скок.

ВАЛЕНТИН

Е, как остави нашите? Разказвай!

ПРОТЕЙ

В отлично здраве. Всички те приветстват.

ВАЛЕНТИН

А твоите как са?

ПРОТЕЙ

Здрави са и те.

ВАЛЕНТИН

А дамата ти? Любовта върви ли?

ПРОТЕЙ

Защо да ти досаждам — аз те зная:
ти бягаш от истории любовни!

ВАЛЕНТИН

О, не! О, не! Животът промени ме!
Сега съм друг, приятелю — задето
наричах любовта с обидни думи,
властта ѝ всемогъща ме осъди
на пости тежки, вопли непрестанни,
въздишки дневни и среднощни сълзи,
като при туй, за да не си почивам,
отпъдила съня от тез очи,
да пазят мойта скръб ги назначи!
Каква деспотка любовта била!
Сега разбрах, че на земята няма
по-зли тегла от нейните тегла,
от радостта ѝ радост по-голяма!
„Любов“ туй име в моя ум витае
и думите ми пълни то едничко!
Повярвай ми: за мене любовта е
сега храна, вода, сън, въздух, всичко!...

ПРОТЕЙ

Личи си! Във очите заблестели
съдбата ти чета: кажи, не е ли
тя идолът, пред който се прекланяш?

ВАЛЕНТИН

Тя! Тя! Нали небесно същество?

ПРОТЕЙ

Не, земно е, но прелестно безкрай.

ВАЛЕНТИН

Не, не, кажи „небесно“!

ПРОТЕЙ

За какво
да я лаская?

ВАЛЕНТИН

Мене поласкай!
Възхвалите към Силвия са днеска
за мене като хапчета със мед!

ПРОТЕЙ

С горчиви ти лекува мойта треска
и ето че сега е твоят ред!

ВАЛЕНТИН

Тогаз я наречи, каквато е:
царица между всичките жени!

ПРОТЕЙ

Ако не смятам Джулия — съгласен!

ВАЛЕНТИН

Не, мили мой! Без тези уговорки
или обиждаш дамата ми!

ПРОТЕЙ

Значи,
пред своята да я предпочета?

ВАЛЕНТИН

И твоята предпочетена ще бъде
пред другите с честта да носи шлейфа
на Силвия, за да не би земята,
целунала го, тъй да стане горда,
че да откаже вече да тъче
на своите пролетни цветя килима
и всички времена да облече
във снеговете на безкрайна зима!

ПРОТЕЙ

Тоз пищен стил пък откъде го взе?

ВАЛЕНТИН

Вселената е в нейните нозе!
Една е тя, сама на тоя свят!

ПРОТЕЙ

И остави я да си е сама!

ВАЛЕНТИН

Не, аз съм неин! О, невидан блясък!
Съкровище, далече по-богато
от пет морета с перли вместо пясък,
с вълни нектарни и скали от злато!...
О, господи! Прости, Протее мой,
че те оставям, но самичък виждаш
как просто луд съм! Силвия сега е
със този мой съперник малоумен,
когото нейният баща харесва —
защото е натъпкан със пари —
и ревността отвътре ме гори!

ПРОТЕЙ

Но тя нали обича теб?

ВАЛЕНТИН

О, да,
дори сгодени сме и най-подробно
сме уговорили часа венчален
и как до нея ще се изкатери,
и бягството със въжената стълба,
и всичко, всичко нужно, за да стигна
до жажданото щастие... Ела,
ела, Протей, със мене в мойта стая
да ми помогнеш с дружески съвет!

ПРОТЕЙ

Върви напред, аз няма да се бавя:
нещата си от пристана ще взема
и подир мъничко ще бъда тук.

ВАЛЕНТИН

Нали ще бързаш?

ПРОТЕЙ

Да. Не се съмнявай!

Валентин излиза.

Ах, както жар пропъжда жар или
клин клин избива, тъй тоз образ нов
сърцето ми внезапно изцели
от спомена за прежната любов!
Кое — очите ми или речта й,
ликът й или моята невярност —
ме кара да умувам тъй безумно?
Да, дивна е, но също тъй е дивна
и Джулия, която аз обичам,
...или обичах, тъй като страстта ми
стопи се като восъчната кукла,
която до свещта загубва даже
и спомена от своите черти^[12].

Усещам как във мен хладее вече
приятелството ми към Валентин —
обичам милата му твърде много,
за да обичам него даже малко!
А щом се влюбих в нея тъй горещо,
преди да я познавам, кой знай колко
ще я обикна, щом я опозная!
Светликът на ума ми се размъти,
при срещата със външното от нея —
когато засияе и умът ѝ,
боя се, че съвсем ще ослепея!
Дано страстта ми някак се смири —
не ще ли — всички средства са добри!

Излиза.

[11] „...един въздух с вас...“ — според средновековното вярване хамелеонът се хранел с въздух. ↑

[12] „...восъчна кукла... своите черти...“ — образ, свързан, изглежда, с практиката на средновековните магьосници, които при урочасването пронизвали с игли или разтапяли с огън восъчни кукли, изобразяващи жертвата. ↑

ПЕТА СЦЕНА

Милано. На улицата.

Влизат от различни страни Скок и Ланс, с кучето си.

СКОК

Ланс, ти ли си? Добре дошъл в Милано!

ЛАНС

Не бързай, момчето ми! Още не може да се каже, че съм добре дошъл. Винаги съм казвал тъй: човек не е зле свършил, докато не са го обесили; нито е добре дошъл, докато не са го поканили някъде и хазайката там не му е рекла: „Ха, добре дошъл!“

СКОК

Тръгвай тогава с мене, разбойнико! Ще те заведе в една кръчма, дето срещу пет стотинки ще получим петстотин „Добре дошли!“ Но я кажи, драги, как се разделиха твоят господар и синьора Джулия?

ЛАНС :

Ами че как! След като се прегърнаха доста за дълго, разделиха се съвсем набързо.

СКОК

Но тя ще се ожени за него, нали?

ЛАНС

Не.

СКОК

Хайде бе! Няма ли той да се омъжи за нея?

ЛАНС

И той не.

СКОК

Значи, са скъсали?

ЛАНС

Няма такова нещо. Всичко им е здраво.

СКОК

Е, как стана тая работа?

ЛАНС

Ами както винаги. На него като му ставаше и на нея ѝ ставаше.

СКОК

Нищо не разбирам, глупако!

ЛАНС

Ами как ще разбереш, тъпако! Тоягата ми е по-схватлива от тебе!

СКОК

Е, какво ти разбира толкова тоягата?

ЛАНС

Всичко. Казвам ѝ: „Огъни се!“ — огъва се; казвам ѝ: „Изправи се!“ — изправя се.

СКОК

Защото я държиш.

ЛАНС

Че теб господаря ти те държи от толкоз време, а ти пак не се изправяш.

СКОК

Хайде, кажи последно: ще стане ли сватбата или не?

ЛАНС

Питай песа ми! Ако каже „да“, ще стане: ако каже „не“, тогава пък ще стане: ако ли пък нищо не каже, а само завърти опашка, това вече значи, че ще стане.

СКОК

Значи, ще стане. Защо го увърташ толкоз?

ЛАНС

Защото тайните аз ги казвам само иносказателно.

СКОК

Добре, и това ми стига. А ти разбра ли, че моят господар и дъщерята на Дука се обичат и че синьор Валентин може да стане голям дук.

ЛАНС

Винаги съм го мислил за такъв!

СКОК

За какъв „такъв“?

ЛАНС

За както го каза: голям бук!

СКОК

Ах, ти, кучи сине, ще ме разбираш обратно!

ЛАНС

О, брат му не познавам, но ти казвам за него, магарешко чедо!

СКОК

И аз за него ти казвам, че може да стане дук!

ЛАНС

Да стане и дудук, ако ще, мен какво ми влиза в работата. Ако ще ме водиш в кръчмата, хайде! Ако не, значи, че си евреин, нечестивец и вън от правата вяра!

СКОК

Това пък защо!

ЛАНС

Защото аз направо ти дадох вяра, че ще ме почерпиш, а ти сега се дърпаш! Ще вървим ли или напротив?

ЛАНС

Ще вървим, разбира се!

Излизат.

ШЕСТА СЦЕНА

Милано. В двореца на Дука.

Влиза Протей.

ПРОТЕЙ

Да скъсам с Джулия — ще стъпча клетва,
да любя Силвия — ще стъпча клетва,
да лъжа Валентин — ще стъпча клетва,
и тъкмо тази сила, от която
към първата от клетвите бях тласнат,
ме прави днес клетвопрестъпник троен!
Любов, която сладко изкуси ме,
на жертвата си дай сега съвет,
как тежкия си грях да оправдае!
Звезда е таз, в която вчера вярвах,
но днес боготворя самото слънце,
а бива ли разсъдъкът да спазва
обети безразсъдни? Няма воля
тоз, който зарад някаква си дума
не сменя грозното със по-красиво!...
Фу, „грозно“! Светотатствена уста,
как каза го за същата, чиято
върховна власт над себе си зовеше
до вчера със безброй горещи клетви!
Не мога да разлюбя!... Мога, мога,
но таз, която длъжен съм да любя!
Простете, Джулия и Валентине!
Запазя ли ви, себе си загубвам,
загубя ли ви, себе си намирам
и Силвия! Пък аз съм си по-мил
дори и от най-милият приятел,
и после любовта стои над всичко,
а Джулия, със Силвия сравнена,

е просто етиопка^[13]! Не, решен съм —
че Джулия е жива, ще забравя,
щом мъртва е към нея любовта ми,
и Валентин далечен ще ми стане,
на Силвия щом имам близостта!
Но как на себе си да бъда верен,
не сторя ли предателство към него?
Да, тази нощ по въжената стълба
той смята стаята й да достигне
със помощта на своя пръв съперник.
Без бавене за готвеното бягство
ще кажа аз на нейния баща:
той, бесен, ще прогони Валентин,
защото готви Турио за зет,
а аз, когато Валентин замине,
и Турио да надхитря ще зная.
Любов, сега от думи към дела!
Ти ум ми даде — дай ми и крила!

Излиза.

[13] „...е просто етиопка...“ — по Шекспирово време русокосите жени били считани в Англия за по-хубави от мургавите. ↑

СЕДМА СЦЕНА

Верона. В дома на Джулия.

Влизат Джулия и Лучета.

ДЖУЛИЯ

Лучета, мила моя, помогни ми,
във името на любовта те моля,
кажи ми, живо дневниче, в което
записала съм всичките си мисли,
как бих могла без ущърб за честта си
във път да се отправя към Милано,
за да намеря своя скъп любим?

ЛУЧЕТА

Но пътят е мъчителен и дълъг!

ДЖУЛИЯ

Не чувства пътя старецът поклонник,
когато с немощни нозе измерва
царства безкрайни — как ще го почувства
жена, летяща на криле любовни,
и то към дивна цел като Протей!

ЛУЧЕТА

Все пак ще бъде по-добре, госпожо,
да го изчакате да се завърне!

ДЖУЛИЯ

О, боже мой, нима не си разбрала,
че да го виждам, е храна за мен?
Смили се, погледни ме как линея,
оставена без него толкоз дълго!
Да беше те докосвала любов,

би знаела, че е еднакво мъдро
да се подклажда огън с буци сняг
или гаси сърдечен пламък с думи.

ЛУЧЕТА

Че кой гаси ви пламъка? Аз само
се мъча да му сдържам яростта,
за да не би да лумне той извън
пределите на здравия ни разум.

ДЖУЛИЯ

Но колкото по искаш да го спреш,
ти повече разпалваш го! И аз
приличам на рекичка: щом от яз —
сама го знаеш — бъде тя възпряна,
ръмжи, реве в нетърпелива пяна,
а щом я пуснат, ромоли приветно
със всяко свое камъченце цветно,
целува всяка тръст и всеки лист,
надвесил се над бързея й чист,
и през гори, ливади и градини
извива във игриви серпентини,
дордето в океана си се влей...
Затуй да ме възпираш ти недей!
Като река ще бъда търпелива
и моето сърце не ще унива,
дорде не стигна своя мил кумир
и не намеря в погледа му мир,
като душа, след дълъг труд приета
в мира на Елисейските полета^[14]!

ЛУЧЕТА

Но как, в какво ще тръгнете на път?

ДЖУЛИЯ

Не в женски дрехи, за да не възбуждам
желания у пътника безпътен.

Ще ми намериш облекло, в което
да имам вид на благороден паж.

ЛУЧЕТА

Нима ще си отрежете косата?

ДЖУЛИЯ

Не, само ще я стегна със корделки
на възел чета и на джуфки разни —
днес младите мъже са по-чудати
дори от нас.

ЛУЧЕТА

Тогаз какъв модел
да бъде панталонът ви, госпожо?

ДЖУЛИЯ

Това звучи като: „А колко дълга
полата ви да пуснем, господине?“
Уший го просто, както му е ред!

ЛУЧЕТА

Редът му е със джоб, издут отпред^[15].

ДЖУЛИЯ

Не те е срам!

ЛУЧЕТА

А за какво, мадам?
Сега кроят ги все с издуто там,
а вий ще можете да си държите
в туй джобче макарите и иглите!

ДЖУЛИЯ

Снабди ме, моля те, със облекло,
което ще намериш за прилично.
Но питам се: какво светът ще каже,

щом разбере за моята постъпка?
Боя се от присъдата му строга.

ЛУЧЕТА

Тогаз си стойте вкъщи!

ДЖУЛИЯ

Не, не мога!

ЛУЧЕТА

Тогаз пък забравете страховете,
багажа си сберете и вървете!
Ако Протей със радост ви посрещне,
какво, че друг ви бил изпратил с укор?
Но той дали?...

ДЖУЛИЯ

Какво „дали“? Това е
последното, в което се съмнявам!
Порой от клетви, океан от сълзи,
безброй от доказателства за обич
ме уверяват, че Протей ме чака!

ЛУЧЕТА

Войска, която хвърлят във атака
измамниците!

ДЖУЛИЯ

Знам ги: долни хора
със долни помисли. Но моя мил
под праведна звезда се е родил:
даде ли слово, сякаш подпис дава,
даде ли клетва, сякаш прорицава,
очите му неистина не знаят,
сълзите му от искреност сияят,
той цял е по-далече от лъжата,
отколкото небето от земята!

ЛУЧЕТА

Дано да го заварите такъв!

ДЖУЛИЯ

Ако обичаш мен, не го обиждай
със подозрения! Ще те обичам,
ако обичаш него, инак — не!...
Ела, ела да дообмислим всичко
за пътя, който няма да е кратък!
Ще разполагаш отсега нататък
със моите имуществва и име,
но срещу тях без бавене стегни ме
за тръгване! Върви, недей се мая!
Миг повече не мога да изтрая!

Излизат.

[14] Елисейските полета (*мит.*) — с това название древните гърци са означавали полята на блажените, в които след смъртта си попадали праведниците. Този рай на древните се намирал „на брега на Океана, в най-западната част на земния кръг“. ↑

[15] „...със джоб, издут отпред“ — по Шекспирово време буфналите мъжки панталони имали отпред добре подчертано джобче, което дори бивало украсявано с брошки. ↑

ТРЕТО ДЕЙСТВИЕ

ПЪРВА СЦЕНА

Милано. В двореца на Дука.

Влизат Дукът, Турио и Протей.

ДУКЪТ

Любезни Турио, ще ви помоля
да ни оставите за миг сами.

Турио излиза.

Какво ще споделите с мен, Протей?

ПРОТЕЙ

Другарството ме кара да мълча
за туй, което искам да ви кажа,
но спомня ли си благосклонността ви —
към мене, недостойния! — дългът
подтиква ме да ви открия тайна,
която инак срещу нищо друго
не бих издал: О, знайте, ваша милост,
че Валентин, другарят ми, таз ноц —
на мене той самият го разправи —
замисля да открадне дъщеря ви!
Аз знам, че готвите я за съпруга
на Турио — макар че тя го мрази —
и щом представих си как тежко тази
внезапна загуба ще ви срази,
при възрастта ви, предпочетох — воден
единствено от чувството за дълг —
да проваля тез негови кроежи,
наместо, скрил ги, вас да натоваря
със планина от скръб, чието време

във гроба би ви смъкнало без време.

ДУКЪТ

Благодаря за верността, Протей,
на мен разчитай, докато съм жив.
Аз наблюдавах тяхната любов,
когато те си мислеха, че дремя,
и често бях готов да забраня
на Валентин да среща дъщеря ми,
но тъй като боях се да не сбъркам
и без вина да обвиня младежа —
припряността, ти знаеш, ми е чужда! —
търпях все пак, докато се сдобия
със доказателства необорими
за туй, което ти сега разкри ми.
А как тревожен бях, личи от туй, че
понеже младата душа е слаба —
заклучвам дъщеря си всяка вечер
във дворцовата кула, откъдето
не може никой да я похити.

ПРОТЕЙ

Те, ваша милост, са открили начин,
да стигне той до нейния прозорец
и с помощта на стълба от коноп
във тъмнината да я смъкне долу.
След малко той ще мине с тази стълба
и вие лесно ще го заловите.
Но моля ви, недейте ме издава —
подбуди ме да ви предупредя
любов към вас, а не вражда към него!

ДУКЪТ

Кълна се, и през ум не ще му мине,
че съм узнал кроежа му от теб!

ПРОТЕЙ

Довиждане! Той иде, ваша милост!

Излиза.

Влиза Валентин.

ДУКЪТ

Къде тъй бързо, драги Валентине?

ВАЛЕНТИН

Ах, ваша милост, пратеник ме чака
да отнесе писма до моите близки
та бързам много да му ги предам.

ДУКЪТ

Нима са толкоз важни?

ВАЛЕНТИН

Не. Аз само
им съобщавам, че съм жив и здрав
и че щастлив при двора ви живея.

ДУКЪТ

Тогаз постойте тук. Отдавна искам
да поговорим по един въпрос
дискретен и за мене твърде важен.
Безспорно вие знаете отдавна,
че смятам да омъжа дъщеря си
за кавалера Турио?

ВАЛЕНТИН

Да, зная
и мисля, че това е кандидат
заможен, тежък, щедър и богат,
напълно подходящ за дъщеря ви.
Но почнал ли е той да ѝ се нрави?

ДУКЪТ

За жалост, не. Язвителна, свадлива,
враждебна, горда, опака и мрачна,
тя своя дълг на дъщеря не чувства,
ни помни мойто право на родител;
и ще ви кажа: лошият ѝ нрав
накрая тъй ме охлади към нея,
че аз, комуто мяркаха се вече
последни дни от мило чедо сгрени,
сега намислил съм жена да взема,
а дъщеря си да омъжа, дето
— щом мене и имота ми не тачи —
едната хубост ще ѝ бъде зестра!

ВАЛЕНТИН

Но как могъл бих аз да ви помогна?

ДУКЪТ

Обичам една дама тук, в Милано,
но толкоз скромна, че не се поддава
на мойто красноречие старешко.
Станете ми наставник, Валентине,
защото съм отвикнал да ухажвам,
пък и ухажването днес е друго:
кажете ми: с какво да привлека
към себе си блестящия ѝ поглед?

ВАЛЕНТИН

С подаръци. За женската душа
в един брилянт се крие сила няма,
каквато в най-доброто слово няма.

ДУКЪТ

Но тя ми върна първия подарък!

ВАЛЕНТИН

Тогава ѝ пратете втор, по-ярък!

След него — трети! И недейте спира!
Подир смарагда пращайте сапфира!
Жените най отблъскват туй, което
най-мило им е всъщност на сърцето,
и цел на техния отпор суров
е да разпалват мъжката любов.
Вий казвате, че пъди ви? Нима?
За опит оставете я сама!
Не, не, от отказа ѝ се не бойте!
При тях „Вървете си!“ е знак на „Стойте!“,
а вий не стойте, ами ги ласкайте
и гъделичкайте ги и им дайте —
дори да са грозници нетърпими —
да вярват, че са дивни херувими!
Нима е мъж тоз, който не умее
с език една жена да завладее?

ДУКЪТ

Но тази, за която става дума,
на млад човек от род е обещана
и близките ѝ толкова я пазят,
че диря я напразно всеки ден?

ВАЛЕНТИН

Ами дирете я тогава нощем!

ДУКЪТ

Но нощем са вратите им под ключ,
а ключовете им — на скрито място!

ВАЛЕНТИН

Минете през прозореца тогава!

ДУКЪТ

Е, да, но стаята ѝ е високо
с надвесен зид, така че всеки опит
да стигна със катерене до нея

е свързан със опасност за живота!

ВАЛЕНТИН

Достатъчна ще бъде една стълба
от здрав коноп със две железни куки,
за да достигнете до своята Херо,
ако я любите като Леандър!

ДУКЪТ

Заклевам ви в дворянската ви кръв:
отде да се снабдя с такава стълба?

ВАЛЕНТИН

А за кога ви трябва?

ДУКЪТ

Засега!
За тази вечер! Любовта веднага
като дете към сладкото посяга!

ВАЛЕНТИН

Във шест часа я имате от мене!

ДУКЪТ

Но аз на срещата ще ида сам —
как мога да я отнеса дотам?

ВАЛЕНТИН

О, тя за тази цел е подходяща —
чудесно ще я скриете под плаща.

ДУКЪТ

Тоз, вашият, например, би ли стигнал?

ВАЛЕНТИН

Престигнал, даже!

ДУКЪТ

Я го разтворете,
за да го видя колко е широк!

ВАЛЕНТИН

Но те са все еднакви, ваша милост!

ДУКЪТ

А как се носи тоз модел, не зная...
Я, дайте да опитам!... О-хо-хо!
Писмо?... „За Силвия“... А туй какво е?
Я виж, та туй е стълбата за мен!
Ще позволите да го разпечатам!

Чете.

„Писмата ми нощуват с тебе, мила,
а входът ти пред мене се затваря —
о, зла съдба, слугите одарила
с несбъднатия блян на господаря!
Отвън, измръзнал той във мрака плаче,
додето те се топят на гърдта ти:
и теб кълне той, мила, затова че
в леглото си ги пускаш толкоз пъти
и сам кълне се, че ги праща там,
където би желал да бъде сам!“

А туй какво е?

„Газ вечер, Силвия, бъди готова!“

Така, така! И стълбата е тука!

Тъй значи: като оня Фаетон^[16] —

но без да си на слънце син — решил си
да скочиш в колесницата небесна
и да опърлиш всичко по земята?

Блести звезда над теб — и ти посягаш?

Марш, марш, нахалнико! Марш, дръзки робе!

Върви, раздавай своите усмивки

на равните си! И ако те пускам,
на моето търпение дължиш го,
а не че си заслужил! И да знаеш,
че тази милост надминава всички,
с които досега съм те обсипал!
Но ако в моите земи останеш
за миг след времето необходимо,
за да си вдигнеш вещите оттук,
гневът ми ще надхвърли всяка обич,
която имал съм към дъщеря си
или към теб!... Недей се оправдава!
Върви, ако животът ти е мил!

Излиза.

ВАЛЕНТИН

Защо не смърт пред тази жива мъка?
Какво е смърт? Нали да си изгонен
от себе си? А Силвия съм аз!
Изгнание от нея, това значи
изгнание от себе си! Или,
със други думи казано, пак смърт!
Без Силвия за мене няма слънце!
Без Силвия за мене няма радост!
Нима с представи само да живея
и с образа ѝ само да се храня?
Не, нощем ако тя не е до мене,
и славеите няма да са сладки!
Не, денем ако тя не е със мене,
и небесата няма да са светли!
Тя моя същина е. Аз изчезвам,
престане ли въздействието нейно
да ме подхранва, стопля, озарява!
Ах, все една е моята присъда:
остана ли — отивам към смъртта си,
замина ли — живота си напускам!

Влизат Протей и Ланс.

ПРОТЕЙ

Търси, търси, трябва да го намерим!

ЛАНС

Ау, ау! Ау го!

ПРОТЕЙ

Кой „го“?

ЛАНС

Този „го“, когото гоним! Един Валентин с оскубана козина!

ПРОТЕЙ

Валентине, ти ли си?

ВАЛЕНТИН

Не.

ПРОТЕЙ

Е, кой си? Духът му?

ВАЛЕНТИН

И дух не съм.

ПРОТЕЙ

Какво си тогава?

ВАЛЕНТИН

Просто никой! Аз съм едно нищо!

ЛАНС

Нищото не може да говори. Да му стоваря ли нещо?

ПРОТЕЙ

На кого?

ЛАНС

На този никой!

ПРОТЕЙ

Да не си посмял, простако!

ЛАНС

Че нали няма да ударя никого? Господарю, нека...

ПРОТЕЙ

Назад ти казах!... Валентине, чувай!

ВАЛЕНТИН

За сладки вести моят слух е глух —
тъй страшно е затъпкан той с горчици!

ПРОТЕЙ

Тогавя мойта ще мълчи, защото
е пълна със отрова за ухото!

ВАЛЕНТИН

О, боже, Силвия?... Нима е мъртва?

ПРОТЕЙ

Не, Валентине!

ВАЛЕНТИН

Не Валентин е тоз пред теб, а труп,
ако не диша Силвия!... Или
от клетвата си тя се е отрекла?

ПРОТЕЙ

Не, Валентине!

ВАЛЕНТИН

Не Валентин е той, а призрак блед,
ако не помни Силвия за него!...
Кажи тогаз какви са твоите вести?

ЛАНС

Синьоре, съобщиха му, че от днес вие сте в изгнание!

ПРОТЕЙ

В изгнание! Да, туй е мойта вест:
ти вече обявен си за изгнаник
от този двор, от Силвия, от мен!

ВАЛЕНТИН

Приятелю, от тази черна вест
преял съм аз — не ме тъпчи със нея!
А Силвия узнала ли е вече?

ПРОТЕЙ

Узна! И във нозете на баща си
с молба простря се и проля море
от тези течни бисери, които
светът нарича сълзи, и зачупи
ръцете си тъй снежнобели, сякаш
от много скръб останали безкръвни,
но ни ръце прострени, ни слова,
ни стонове, раздиращи сърцето,
смекчиха с нещо яростта на Дука.
„Ако го хванат тука, ще умре!“ —
така й каза той и двойно гневен,
че тя се бе застъпила за тебе,
в затвор я прати и при туй заплаши,
че до живот ще я държи под ключ!

ВАЛЕНТИН

О, замълчи! Или познаваш дума,
която може смърт да ми дари?
Ако е тъй, в ухото ми вдъхни я,

да екне като сетна литургия
за мене и за черната ми скръб!

ПРОТЕЙ

Недей да плачеш, че си нямал изход,
а изход подири, за да не плачеш!
Със времето бедите се оправят.
Във любовта надеждата е както
тояжка в път — опирай се на нея
и я размахвай срещу черни мисли!
Ти може да си някъде далече,
а твоите писма да бъдат тук —
до мен ги пращай, аз ще се погрижа
на Силвия да стигнат до гърдата.
Но да не губим време! Тръгвай с мен
зад градските стени ще те изпратя,
така че пътьом ще обмислим всичко!
Щом не за теб, за своята любима
ужасната опасност осъзнай!
Побързай, казвам ти! Върви след мен!

ВАЛЕНТИН

Ти, Ланс, веднага бягай, намери
слугата ми! Кажу му, че го чакам
при северните порти!

ПРОТЕЙ

Да, и бързай!...
Без бавене, че срокът ти ще мине!

ВАЛЕНТИН

О, Силвия! О, бедни Валентине!

Излиза, заедно с Протей.

ЛАНС

Че съм глупак, глупак съм и все пак съм с достатъчно ум, за да разбера, че господарят ми май пада малко нещо негодник. Но какво ми влиза това на мен в работата!... Защото никой на земята не знае, но аз съм влюбен! Само че това е тайна, която цял впряг коне не може да измъкне от мене! И на никого няма да кажа коя е^[17]! Женска е, но коя, на себе си дори не казвам! Най-много да кажа, че е момичето на млекаря. Макар че момиче тя май няма да е, щом разни баби са й гостували вече. Но все пак е момиче на млекаря, защото е на заплата при него. Тя умее да върши сума ти работи! Ето каталога на нейните способности. Първо: „Умее да налива и тегли.“ Значи, повече от кон! Конят може да тегли, но кой кон налива? Значи тя е по-добра и от най-добрата кранта. После: "Умее да дои." Добро качество за момиче с чисти ръце.

Влиза Скок.

СКОК

Как сме, синьор Ланс? Какво ново към твоя господар?

ЛАНС

Той де да ми беше от господ дар, ами май от дявола ми е подарък!

СКОК

Аха, старият ти порок: да бъркаш думите! Какви новини четеше там?

ЛАНС

Най-черните!

СКОК

Защо? Какво има?

ЛАНС

Има това, че са написани с мастило.

СКОК

Дай да ги прочета!

ЛАНС

Ти ли, дръвнико? Ти не знаеш да четеш!

СКОК

Лъжеш, знам!

ЛАНС

Добре, да видим колко си учен! Каж ми ти кой те е правил?

СКОК

На дядо ми син му.

ЛАНС

Неграмотен тъпак! Трябваше да кажеш: „на баба ми синът й“. Защото не се знае кой му е баща. Видя ли, че си неграмотен?

СКОК

Аз — неграмотен? Я дай да видиш какво може Скок!

ЛАНС (*дава му листа, от който е чел*)

Само гледай — като си Скок — да не прескачаш буквите. И свети Николай^[18] да ти е на помощ!

СКОК (*чете*)

„Умее да дои.“

ЛАНС

Да, това го умее.

СКОК

„Умее да вари пиво.“

ЛАНС

А „Който вари пиво, живее щастливо.“

СКОК

„Умее да шие.“

ЛАНС

Инак ще ѝ зашия два и ще проумее!

СКОК

„Умее да плете.“

ЛАНС

Ами щом ме е оплела мене!

СКОК

„Умее да пере и простира.“

ЛАНС

Ако не, ще опере пешкира!

СКОК

„Умее да меси.“

ЛАНС

Само да не се меси в работите ми!

СКОК

„И освен това притежава още много дарби без име.“

ЛАНС

Значи — незаконни: не си знаят бащите и затова си нямат имена.

СКОК

Следват недостатъците ѝ...

ЛАНС

...по петите на качества!

СКОК

„Има лош дъх и на гладно не е за целуване.“

ЛАНС

Това с едно хапване се оправя. Карай нататък!

СКОК

„Лакома е.“

ЛАНС

По-добре! Ще може често да се целува, значи.

СКОК

„Говори, когато спи.“

ЛАНС

Нали не спи, когато говори!

СКОК

„Мълчалива е.“

ЛАНС

Най-рядката добродетел при жените! Кой глупак я е сложил между недостатъците? Извади я оттам и я тури най-отгоре на качества!

СКОК

„Прекалено е страдна.“

ЛАНС

Това на жените си им е наследство от Ева. Не можеш го премахна.

СКОК

„Беззъба е.“

ЛАНС

Аз обичам коричките.

СКОК

„Хаплива е.“

ЛАНС

Нали е без зъби — няма страшно!

СКОК

„Обича напитките.“

ЛАНС

Щом са добри, да ги обича! Ако не ще, аз ги обичам. Казано е: обичай доброто!

СКОК

„Много е разпусната.“

ЛАНС

В думите няма да е, защото пишеше, че си стискала устата; в парите няма да е, защото аз ще стискам кесията; а в оная работа, ако е разпусната, там никой не може да ѝ попречи. Карай нататък!

СКОК

„Има повече косми на главата, отколкото ум в нея; повече недостатъци, отколкото косми; и повече парици, отколкото недостатъци.“

ЛАНС

Стой, стой! Докато я прочете тази точка, два-три пъти си измених решението! Я повтори!

СКОК

„Повече косми, отколкото ум.“

ЛАНС

Ами да! Захлупката на солницата стои над солта и затова трябва да е по-голяма. Така е с косата и ума. По-голямото похлупва по-малкото.

СКОК

„Повече недостатъци, отколкото косми.“

ЛАНС

Тук загазихме! Това да го нямаше!

СКОК

„И повече парици, отколкото недостатъци.“

ЛАНС

Е, това оправя работите! Решено! Вземам я! И ако сватбата стане, тъй като всичко е възможно, тогава да знаеш...

СКОК

Какво да зная?

ЛАНС

Да знаеш, че господарят ти те чака при северните порти.

СКОК

Мене?

ЛАНС

Тебе я! Какво си представяш, че си! Дано е чакал и по-добри от тебе!

СКОК

Значи да вървя там?

ЛАНС

Не да вървиш, а да припкаш, защото толкоз дълго се мота тук, че ако само вървиш, ще го изпуснеш.

СКОК

А защо не ми каза по-рано! Да ти се не видят и качествата, и недостатъците!

Излиза.

ЛАНС

Сега, задето се бави да четете писмото ми, пердахът не му мърда! Невъзпитан нахалник, който си мушка носа в чужди тайни! Отивам да погледам как ще го оправят!

Излиза.

[16] Фаетон (*мит.*) — син на древногръцкия бог на слънцето Хелиос. Той опитал един ден да кара сам колесницата на баща си, но не удържал огнените ѝ коне и за малко не подпалил земята, за което Зевс го сразил с мълнията си. ↑

[17] „...няма да кажа коя е...“ — Ланс тук се опитва да наподобява влюбен рицар — по правилата на куртоазната любов името на дамата трябвало да се пази в тайна. ↑

[18] Свети Николай — този светец е бил през Възраждането патрон на училищата и университетите. ↑

ВТОРА СЦЕНА

Милано. В двореца на Дука.

Влизат Дукът и Турио.

ДУКЪТ

Спокойно, синьор Турио! Сега
го няма Валентин и дъщеря ми
ще ви обикне, вярвайте!

ТУРИО

Напротив
откак е той в изгнание, към мен
тя стана тъй презрителна и хладна,
че аз загубих всякаква надежда!

ДУКЪТ

Ах, младата любов е като образ
от лед изваян — грейне ли го слънце,
веднага се превръща на вода.
След малко замразените й мисли
ще се стопят и Валентин ще бъде
завинаги забравен!

Влиза Протей.

Е, Протей,
негодникът напусна ли града?

ПРОТЕЙ

Да, ваша милост.

ДУКЪТ

Дъщеря ми как е?
Скърби ли още?

ПРОТЕЙ

Мисля, ваша милост,
че тази скръб ще трае ден до пладне.

ДУКЪТ

Туй точно синьор Турио не вярва.
Протей, доброто мнение за тебе,
което имам и което ти
си извоюва сам, ми дава право
към теб да се обърна за съвет.

ПРОТЕЙ

Ако не съм ви верен, ваша милост
от своята милост нека ме лиши!

ДУКЪТ

Ти знаеш, че бих искал да направя
приятеля си Турио свой зет.

ПРОТЕЙ

Знам, ваша милост.

ДУКЪТ

И навярно знаеш,
че Силвия не иска да го вземе.

ПРОТЕЙ

Защото беше тука Валентин.

ДУКЪТ

Но тя и днес в отпора си упорства.
Какво да сторим, тъй че да забрави
за Валентин и да обикне този,
когото аз избрал съм й за мъж?

ПРОТЕЙ

Да ѝ внушим, че нейният любим е
лъжец, страхливец и от долен род —
три свойства най-омразни за жените!

ДУКЪТ

Ще мисли, че го казваме нарочно.

ПРОТЕЙ

Ако дочуе го от негов враг,
но не и ако каже ѝ го някой,
когого знае като негов близък!

ДУКЪТ

Тогава туй е работа за вас!

ПРОТЕЙ

Но твърде нежелана, ваша милост!
За благородника не е достойно
да клевети, пък камо ли приятел!

ДУКЪТ

Там, дето полза няма от хвалбите,
очерняйки, вий с нищо не вредите.
Все също е таз дума или друга!
Сторете ми приятелска услуга.

ПРОТЕЙ

Отстъпвам, ваша милост! Ако само
на Силвия въздейства клеветата,
тя ще забрави своята любов!
Но туй, че ще разлюби Валентина,
не значи, че ще иска господина!

ТУРИО

Затуй, като отвивате от него

сърдечната ѝ нишка, в също време,
за да не се обърка и сплете,
около мен навивайте я бързо:
описвайте ни, значи, съразмерно,
но мене в бяло, а пък него в черно!

ДУКЪТ

И доверяваме ви се, Протей,
защото от приятеля ви знаем,
че вие дали сте любовна клетва
и че по нрав сте твърд и постоянен.
От днес ще можете, когато щете,
да разговаряте със дъщеря ми.
Тя тъжна е и знам, ще се зарадва
на вас покрай другаря ви; а вие
сторете всичко да я привлечете
към Турио, в ущърб на Валентин.

ПРОТЕЙ

Ще се старая... Но и вий, синьоре,
ума си малко нещо напрегнете:
разхвърляйте за нейните копнежи
куплети нежни и сонетни мрежи,
в които всеки стих и всяка рима
товар от обещания да има!

ТУРИО

В небесната поезия се крие
наистина неотразима мощ!

ПРОТЕЙ

Пишете ѝ, че пред олтара свят
на хубостта ѝ жертвувате своите
надежди, сълзи, трепети, въздишки;
пишете, а когато ви пресъхне
мастилницата, вий я разрежете
със сълзите си и пишете пак!

Да се почувства колко ви боли
и колко сте щастлив, да се усети! —
В Орфеевата лира са били
разпънати сърцата на поети,
затуй звукът ѝ камъни разтапял,
смиривал тигри и от морски бездни
левиатани^[19] карал да изплуват
на пясъчния бряг, за да танцуват!
А след елегиите вий не спете,
а нощем с музиканти посетете
прозореца на своята любима
и нека в нощната ви песен има
раздиращ плач и мъка непозната,
които да се вдигнат в тишината
и литнат като страстен зов нагоре!...
Така ще я спечелите, синьоре.

ДУКЪТ

Личи си от съвета, че сте влюбен!

ТУРИО

И аз без бавене ще го последвам!
Наставнико любезни, да вървим,
за да наемем от града свирачи!
Един сонет аз имам, който, вярвам,
ще може да послужи за начало!

ДУКЪТ

На добър час тогава!

ПРОТЕЙ

Ваша милост,
във връзка със кроежа ни, ще моля
да се лишите след обяд от нас!

ДУКЪТ

Вървете отсега! На добър час!

[19] Левиатани (библ.) — Левиатанът е огромно морско чудовище, за което се говори в книгата на Йов. Навярно фантазийно преображение на обикновения кит. ↑

ЧЕТВЪРТО ДЕЙСТВИЕ

ПЪРВА СЦЕНА

В гора край границите на Мантуа.

Влизат неколцина Разбойници.

ПЪРВИ РАЗБОЙНИК

Нащрек, приятели! Пристига пътник!

ВТОРИ РАЗБОЙНИК

И десет да са, хвърляй се без страх!

Влизат Валентин и Скок.

ТРЕТИ РАЗБОЙНИК

Там стой на място и парите давай
или ще легнеш, за да си ги вземем!

СКОК

Закъсахме я, господарю! Тези
разбойници ще ни светят маслото!

ВАЛЕНТИН

Приятели!...

ПЪРВИ РАЗБОЙНИК

По-точно: врагове!

ВТОРИ РАЗБОЙНИК

Мълчете там!

ТРЕТИ РАЗБОЙНИК

Изглежда честен мъж!

ВАЛЕНТИН

Послушайте, аз нямам що да губя —
съдбата беше срещу мен враждебна:
каквото имам — всичко е на мен!

ВТОРИ РАЗБОЙНИК

Къде си се запътил?

ВАЛЕНТИН

Към Верона.

ПЪРВИ РАЗБОЙНИК

А откъде си тръгнал?

ВАЛЕНТИН

От Милано.

ТРЕТИ РАЗБОЙНИК

А дълго време ли живял си там?

ВАЛЕНТИН

Шестнайсет месеца, но още дълго
останал бих, ако не бях прокуден.

ПЪРВИ РАЗБОЙНИК

Какво? Нима изгнаник си и ти?

ВАЛЕНТИН

Да, точно тъй.

ВТОРИ РАЗБОЙНИК

А за какво?

ВАЛЕНТИН

За нещо,
което с разкаяние признавам:
убих човек, макар при равни сили,

без подлости, във рицарски дуел.

ПЪРВИ РАЗБОЙНИК

Тогава си невинен. И какво?
В изгнание за тази дреболия?

ВАЛЕНТИН

И мисля, че присъдата ми беше
не много строга.

ВТОРИ РАЗБОЙНИК

Знаеш ли езици?

ВАЛЕНТИН

На младост бях щастлив да ги изуча —
без тях в чужбина щях да съм нещастен!

ТРЕТИ РАЗБОЙНИК

Заклевам се в обръснатото теме
на шишкавия Робинхудов поп^[20],
от него става главатар за нас!

ПЪРВИ РАЗБОЙНИК

Май тъй ще е... Две думи, господо!

СКОК

Да тръгнем с тях! Това са според мене
по-доблестни крадци от много други!

ВАЛЕНТИН

Мълчи, глупако!

ВТОРИ РАЗБОЙНИК

А на какво разчитате в живота?

ВАЛЕНТИН

На своята звезда!

ТРЕТИ РАЗБОЙНИК

Тогава знайте,
че има между нас и хора знатни,
изхвърлени зарад младежки буйства
от обществото. Аз самият бях
изгонен от Верона за това, че
ме пипнаха при опит да открадна
една девойка от рода на Дука.

ВТОРИ РАЗБОЙНИК

Пък аз напуснах Мантуа, защото
във миг на гняв намушках едного.

ПЪРВИ РАЗБОЙНИК

И аз попаднах тук за дреболия.
Но на въпроса: своите вини
разказахме ви, за да разберете
защо извън законите живеем,
понеже виждаме ви надарен
с приятна външност и от вас узнахме,
че знаете езици, пък човек
с такива точно качества ни трябва.

ВТОРИ РАЗБОЙНИК

Освен това и вие сте изгнаник
и затова ви каним най-любезно
за главатар на нашата дружина.
Какво ще кажете, нима не щете
да извлечете от бедата полза
и с нас да заживеете на воля?

ТРЕТИ РАЗБОЙНИК

Е, хайде! Казвай! Щеш или не щеш?
Ако едничко „да“ произнесеш,
на теб ний всички ще се подчиним
като на вожд или на крал любим!

ПЪРВИ РАЗБОЙНИК

А отказа ти ще ти струва смърт!

ВТОРИ РАЗБОЙНИК

За да не казваш, че си ни отказал!

ВАЛЕНТИН

Добре, приемам! Ще живея с вас:
но при условие, че никой няма
да изнасилва дами беззащитни
и да краде грошове от бедняци!

ТРЕТИ РАЗБОЙНИК

От тези подлости и ний страним.
Вървете подир нас да ви покажем
къде съкровището ни се крие —
то ваше е, тъй както сме и ние!

Излизат.

[20] „...Робинхудов поп...“ — Робин Худ е прочут волен разбойник от XII век, възпят в английския фолклор. Тук става дума за дебелия, войнствен весел отец Тък, който бил негов другар и изповедник. ↑

ВТОРА СЦЕНА

Милано. Пред двореца на Дука.

Влиза Протей.

ПРОТЕЙ

Доскоро само лъгах Валентин,
а вече трябва Турио да мамя
и под предлог, че препоръчвам него
за своята любов да правя път!
Но Силвия е толкоз чиста, строга,
че няма никога да се подкупи
със дарове без стойност като моите:
щом само спомена за вечна вяност,
кори ме за невяност към другаря,
а щом се закълна, че я обичам,
клеми ме, че погазвам друга клетва.
И въпреки насмешките ѝ чести,
аз предан съм ѝ като ловно куче
и колкото по пъди ме, по-силно
въртя покрай полата ѝ опашка!...
Но оня вече иде и ще трябва
на нощната му песен да пригласям!

Влиза Турио, следван от Свирачи.

ТУРИО

О, вий сте се промъкнали пред нас?

ПРОТЕЙ

Синьоре, обичта ни се промъква,
където я възпират!

ТУРИО

Обичта ви?
Нима обичате и вий наблизо?

ПРОТЕЙ

Разбира се, щом виждате ме тук.

ТУРИО

Вий — Силвия?

ПРОТЕЙ

Да, нея... зарад вас.

ТУРИО

Тогаз благодаря ви зарад нея...
Е, господа, настройвайте! И живо!...

Влизат Хазаинът и Джулия в пажески дрехи.

ХАЗАИНЪТ

Като те гледам, младо гостенче, имаш слабост към меланхолията. Защо си тъжно нещо?

ДЖУЛИЯ

Защото не ми е весело, хазаино.

ХАЗАИНЪТ

Че да те развеселим тогава! Ще те заведе да послушаш музика и да зърнеш гостенина, за когото питаше.

ДЖУЛИЯ

Но дали ще мога и да го чуя?

ХАЗАИНЪТ

Разбира се!

ДЖУЛИЯ

Тогаз не ми трябва друга музика!

Музика.

ХАЗАИНЪТ

Шшшт! Слушай!

ДЖУЛИЯ

Не го виждам! Между тях ли е?

ХАЗАИНЪТ

Да. Но тихо, да ги чуем!

ПЕСЕН

*„— Силвия! Със чар ли тя
свои пленници ни стори?*

*— Да, небето не поця
това цвете да повтори
между хиляди цветя!*

*— Но дали със нрав е благ,
както на жена приляга?*

*— Да, и слепият хлапак^[21],
в миг прогледал, спря веднага
пред уютния ѝ праг!*

*— Щом е тъй, да затрепти
химнът ѝ към висините!*

*— Да, да славим аз и ти
Силвия, в която свит е
цял венец от красоти!“*

ХАЗАИНЪТ

Ей, ти се натъжи още повече! Какво ти е, музиката ли не ти харесва?

ДЖУЛИЯ

Не, музикантът.

ХАЗАИНЪТ

Защо, какво му има?

ДЖУЛИЯ

Много е фалшив!

ХАЗАИНЪТ

Да не са му лошо настроени струните?

ДЖУЛИЯ

Не, но все пак е тъй неверен, че моите струни се късат.

ХАЗАИНЪТ

Виждам, имаш нежно ухо.

ДЖУЛИЯ

Не, той има грубо сърце!

ХАЗАИНЪТ

Изглежда не обичаш песните?

ДЖУЛИЯ

Никак, когато са на два гласа!

ХАЗАИНЪТ

Но как леко изменяше съпровода!

ДЖУЛИЯ

Тъкмо тези измени най ме дразнят!

ХАЗАИНЪТ

Значи искаш всички да свирят едно и също?

ДЖУЛИЯ

Искам един да свири едно и също. Но кажи ми, хазаине, дали господин Протей се среща често с тази дама?

ХАЗАИНЪТ

Казвам ти това, което Ланс, неговият слуга, ми каза: бил влюбен в нея до уши.

ДЖУЛИЯ

А къде е този Ланс?

ХАЗАИНЪТ

Отиде да си търси кучето, защото господин Протей му нареди да го подари утре от негово име на дамата му.

Музиката спира.

ДЖУЛИЯ

Тихо! Да се скрием! Разотиват се!

Отдръпват се.

ПРОТЕЙ

Бъдете, синьор Турио, уверен,
че аз ще зная да я увещая!

ТУРИО

А после с вас къде ще се намерим?

ПРОТЕЙ

При моста на свети Григорий.

ТУРИО

Сбогом!

Излиза, следван от Свирачите.

Горе се появява Силвия.

ПРОТЕЙ

Госпожо, приежете моя поздрав!

СИЛВИЯ

Благодаря за песента, но, моля,
кажете: кой сте?

ПРОТЕЙ

Този, чийто глас
вий бихте разпознавали сред други,
да знаехте как предано е вам
сърцето му!

СИЛВИЯ

Синьор Протей?

ПРОТЕЙ

Ваш роб!

СИЛВИЯ

Какво желаете?

ПРОТЕЙ

Да угодя
на вашите желания!

СИЛВИЯ

Отлично —
на първото от тях ще угодите,
като веднага идете да спите!
Ти, хитър и лъжлив клетвопрестъпник,
нима ме мислиш толкова суетна,
та се надяваш, че ще ме подкупиш
с ухажването си, когато зная,

че клел си се тържествено на друга?
Върви при нея и моли за прошка,
а колкото до мене, аз кълна се,
пред бледата царица на нощта^[22]:
тъй чужди са ми твоите молби,
че зарад тях дълбоко те презирам
и чудя се на себе си как още
съм седнала да губя време с теб!

ПРОТЕЙ

Признавам, че обичах една дама,
но тя е мъртва!

ДЖУЛИЯ (*настрани*)

Ако питат мен,
аз мисля, че не съм все още в гроба!

СИЛВИЯ

И мъртва да е, Валентин е жив,
а той ти е приятел и ти знаеш,
че сме сгодени! Как не те е срам,
когато няма го, да ме задиряш!

ПРОТЕЙ

Отнейде чух, че бил умрял и той.

СИЛВИЯ

И аз тогава мъртва съм, защото
сърцето ми ще бъде в гроба с него!

ПРОТЕЙ

О, позволете ми да го изровя!

СИЛВИЯ

А по-добре ще бъде любовта си
да погребеш при своята любима!

ДЖУЛИЯ (*настрани*)

Той даже не я чува!

ПРОТЕЙ

О, прекрасна,
щом вашето сърце е тъй жестоко,
благоволете да ми подарите
поне портретчето, което зърнах
във стаята ви — ще обичам него!
Щом другаде е вашата любов,
аз сянка съм и моя дял ще бъде
на сянката ви предано да служа.

ДЖУЛИЯ (*настрани*)

Защото, щом обича нещо с плът,
на сянка става то от любовта му!

СИЛВИЯ

Противно ми е да съм нечий идол,
но за измамник като вас подхожда
на образи измамни да се моли.
Затуй пратете утре за портрета —
ще го получите. И лека нощ!

Скрива се.

ПРОТЕЙ

Да, лека като тази на осъден,
когото призори очаква смърт!

Излиза.

ДЖУЛИЯ

Хайде, хазаино!

ХАЗАИНЪТ

Бога ми, съвсем бях заспал!

ДЖУЛИЯ

А къде живее господин Протей?

ХАЗАИНЪТ

В моята страноприемница, къде! Да вървим, че нощта вече преваля!

ДЖУЛИЯ

Не, още има дълго тя да трай,
но и дотук ми се видя без край!

Излизат.

[21] «...слепия хлапак...» (*мит.*) — става дума за Купидон — римски бог на любовта, който бил изобразяван обикновено като момченце — често сляпо, въоръжено с лък и стрели: златни — за щастливата любов, и оловни — за нещастната. ↑

[22] „...царица на нощта...“ (*мит.*) — Диана, римска богиня на лова, покровителка на девствениците; често отъждествявана с луната.

↑

ТРЕТА СЦЕНА

Пак там.

Влиза Егламур.

ЕГЛАМУР

Божествената Силвия поиска
в тоз утрин час да бъда тук, защото
за нещо важно бил съм й потребен...
Мадам! Мадам!

Силвия се появява горе.

СИЛВИЯ

Кой вика?

ЕГЛАМУР

Егламур.

Покорен ваш слуга за цял живот!

СИЛВИЯ

Стократно добро утро, верни мой!

ЕГЛАМУР

И вам стократно, господарко моя!
По вашата повеля дойдох рано,
за да ми кажете с какво могъл би
да ви помогне вашият слуга.

СИЛВИЯ

Повярвай, Егламур, не те лаская,
като ти казвам, че те считам рицар
изискан, смел, безукорен, завършен.

Ти знаеш несъмнено, че обичам
злочестия изгнаник Валентин
и че баща ми иска да ме свърже
със Турио, когото ненавиждам;
при туй си любил и си ми разправял
за дамата си, във чиято памет
на целомъдрие си се обрекъл...
О, Егламур, аз искам да отида
във Мантуа, където моят мил —
разказваха ми — бил се приютил,
а пътят е опасен и затуй
ще те помоля да ме придружиш,
разчитайки на твоята чест и доблест.
Не ме плаши със бащиния гняв,
а представи си моята скръб моминска
и помисли как права съм да бягам
от този брак без обич, зарад който
и господ горе би ми пратил напаст!
Приятелю, сърцето ми, което
е пълно с грижи, колкото морето
е пълно с песъчинки, моли: „Помощ!“
Ако не щеш, поне не ме издавай —
защото аз ще тръгна и сама!

ЕГЛАМУР

Синьора, на сълзите ви съчувствам
и убеден, че те са непорочни,
повярвайте ми, толкова нехая
за следствията, колкото желая
от бедствията да ви отърва!
Кога ще тръгнем?

СИЛВИЯ

Още тази вечер.

ЕГЛАМУР

Къде да чакам?

СИЛВИЯ

При отец Патрикий,
където аз на изповед ще ида.

ЕГЛАМУР

Ще бъда точен. Сбогом, господарко!

СИЛВИЯ

До вечерта, любезни Егламур!

Излизат.

ЧЕТВЪРТА СЦЕНА

Пак там.

Влиза Ланс с кучето си.

ЛАНС

Дявол да го вземе, лошо става, когато един уж верен другар почне да се държи с господаря си като кучи син! Ей го: от паленце съм го отгледал; спасих го от удавяне, когато слепите му братчета и сестричета отидоха на дъното като нищо; така съм се грижил за него, че човек да му завиди на кучешкия живот! И как ли не го учих, как ли не го възпитавах! Всеки би рекъл: „Ето това се казва дрисьор!“ И какво? Изпращат ме да го закарам на мадам Силвия като подарък от моя господар и още не съм влязъл в трапезарията, този звяр да вземе да се намърда до чинията на господарката и да ѝ отмъкне кокошата кълка! Голямо изложение, ей, когато един пес не знае как трябва да се държи в общество! Искаше ми се от него човек да стане; куче, което всичко да прави, тъй да се каже, интелектуалско куче — а то, какво излезе? Ако неми беше дошло на ума да взема върху себе сивината му, щяха да го обесят като едно нищо! На, представете си: този приятел заедно с няколко кучета — само че благородни, не като него — се вмъкна под масата на Дука и преди още да мине време, ще прощавате за израза, колкото една пикня да пусне, цялата гостна замириса. „Марш!“ — вика един; „Чий е този пес?“ — вика друг; „Нашибайте го добре!“ — вика трети; „Да се обеси!“ — вика Дука. Аз нали съм му свикнал на парфюма, веднага си рекох: „Сръдльо ще да е!“; отивам при оня с камшика и му казвам: „Ама ти, друже — викам, — наистина ли ще го биеш това куче?“ „А, не — вика, — на шега!“ „Няма да е справедливо по отношение на него — викам, — аз я направих онази работа, сещаш се.“ „Щом е тъй — вика той, — смъквай гащите!“; нашиба ме едно хубаво и ме изрита. Е, питам сега: колко господари ще направят такова нещо за слугите си? И не ми е първица! В дървени букаи съм седял заради едни суджуци, дето тоя тук ги беше отпънал, та да не намаже той въжетото; на позорен стълб съм стоял вързан заради

едни гъски, дето негова милост им беше видял сметката, та той да не пати. Забравил си, а, негоднико? Ами оня номер, дето ми го направи, когато се сбoguвах с мадам Силвия? Аз на тебе казах ли ти мене да гледаш и каквото аз правя, само това да правиш? Е, кога си ме виждал, като говоря с благородна дама, да вдигам крак и да и мокря криволината? А? Кога си ме виждал да правя такива безобразия?

Влизат Протей и Джулия

ПРОТЕЙ

Та, значи, казваш се Себастиан?
Харесваш ми, ще те използвам скоро.

ДЖУЛИЯ

Усърдно ще ви служа, господине.

ПРОТЕЙ

Не се съмнявам... Ти бе, изтърсако,
Два дни поред къде се разтакава?

ЛАНС

Как къде, господарю, около кучето. Нали ми наредихте да го закарам на синьора Силвия?

ПРОТЕЙ

И какво каза тя за мъничкото ми бижу?

ЛАНС

Ами тя, господарю, каза, че за такъв кучи подарък заслужавате благодарност — куча верижка.

ПРОТЕЙ

И не го ли прие?

ЛАНС

Е, как ще го е приела, като ей го, връщам го!

ПРОТЕЙ

Какво? Ти си й завел от мое име този пес?

ЛАНС

Дребничкото, господарю, едни хлапета ми го задигнаха на пазара и затова й занесох моето. То е десет пъти колкото онуй и значи и подаръкът е бил десет пъти по-голям.

ПРОТЕЙ

Да ми намериш мъничкото, инак
не ми се мяркай пред очите! Тръгвай!
Върви! Какво стоиш да ме ядосваш!
Глупак, от който собирам само срам!

Ланс излиза.

Себастиан, приемам те на служба,
защото си красив и умен момък,
с добри обноски и природна дарба,
способен за неща, които трудно
бих поверил на тоя селяндур.
Вземи тоз пръстен и го занеси
на свършената и несравнима
синьора Силвия! Аз бях обичан
от таз, която ми го подари.

ДЖУЛИЯ

Но тя от вас едва ли е била
обичана, щом нейния подарък
дарявате на друга. Или тя
умряла е?

ПРОТЕЙ

Не, жива е.

ДЖУЛИЯ

Уви!

ПРОТЕЙ

Защо „уви“?

ДЖУЛИЯ

Защото ѝ съчувствам.

ПРОТЕЙ

Защо пък ѝ съчувстваш, не разбирам!

ДЖУЛИЯ

Защото вас обича тя навярно
тъй, както вий — синьората. А ето,
любящата ви чака без надежда,
любимата дори не ви поглежда —
и туй, че в любовта все тъй върви,
причина бе за моето „уви!“.

ПРОТЕЙ

Добре, добре! Но пръстена занес ѝ,
с това писмо към него, и спомни ѝ
за обещания чаровен образ.
Донес го после в стаята ми, дето
ще ме намериш в скръб и самота!

Излиза.

ДЖУЛИЯ

Дали се би заела нейде друга
със толкова мъчителна услуга?
Наивни мой Протей, ти сам наемаш
лисичка твоите пилета да пази,
ала и аз, наивница, те жая,
когато ти направо ме презираш!...

Но той обича я — затуй презря ме,
пък аз обичам го — затуй го жаля!
На тръгване му дадох този пръстен,
за да му спомня моята любов,
и праща ме сега — злочест посланик! —
да прося, без охота да получа,
да нося, без желание да връча,
да хваля, без да искам да ми вярват.
Ако на него съм служител предан,
ще изменя на себе си тогава!
Какво да сторя? Само туй остава:
хвалител да му бъда толкоз хладен,
че той да бъде предано предаден!

Влиза Силвия със Свита.

Добрутро, уважаеми! Аз диря
синьора Силвия. Къде е тя?

СИЛВИЯ

Ако е тук пред теб, какво би сторил?

ДЖУЛИЯ

Помолил бих я най-напред да чуе
молбата, със която съм изпратен.

СИЛВИЯ

Изпратен от кого, любезни момко?

ДЖУЛИЯ

От моя господар, синьор Протей.

СИЛВИЯ

Ах, да! Разбирам. За един портрет,
нали така?

ДЖУЛИЯ

Отгатнахте, синьора.

СИЛВИЯ

Подай го, Урсула!... Връчи това
на господаря си и му кажи,
че образът на Джулия, която
той вече е забравил, би подходдал
на стаята му по-добре от този.

ДЖУЛИЯ

Госпожо, прочетете туй писмо!...

Предава и писмо.

Ах, извинете! Сбърках! Дал съм друго!
Върнете ми го! Вашето е туй!

Взима си първото писмо и предава на Силвия друго.

СИЛВИЯ

Не, дай го да му хвърля един поглед!

ДЖУЛИЯ

Не мога! Ще прощавате, синьора!

СИЛВИЯ

Защо да го отварям? Няма нужда.
И без да го чета, отлично зная,
че господарят ти го е натъпкал
със клетви и тържествени обети,
които, без да трепне, ще разкъса,
тъй както аз разкъсвам този лист!

Скъсва писмото.

ДЖУЛИЯ

Но той изпраща ви и своя пръстен!

СИЛВИЯ

И срам за него, че ми го изпраща,
защото сам сто пъти ми е казвал,
че дар му е от Джулия! О, не!
От пръста му той вече осквернен е,
но няма моят пръст да го надене!

ДЖУЛИЯ

Благодаря ви!

СИЛВИЯ

Ти? А за какво?

ДЖУЛИЯ

Заради нея. Само щом си спомня
как моят господар я изтерза!

СИЛВИЯ

Нима я знаеш ти?

ДЖУЛИЯ

Какъв въпрос!
Аз просто като себе си я зная
и често стон в гърдата ми е звучал,
изтръгнал се от нейната печал!

СИЛВИЯ

Навярно знае, че Протей я мами?

ДЖУЛИЯ

Досеща се. И затова е скръбна.

СИЛВИЯ

Не е ли тя красива?

ДЖУЛИЯ

Беше нявга!

Когато знаеше, че е любима,
прекрасна беше като вас самата,
но щом занемари огледалата
и своята маска срещу слънце^[23] хвърли,
природата тъй бързо ѝ опърли
челото лилийно и ослани
тъй розите на нейните страни,
че, вярвайте ми, днес е тя на тен
посърнала и смугла като мен!

СИЛВИЯ

А иначе? На ръст например как е?

ДЖУЛИЯ

И в туй е като мене. Ясно помня,
че скоро, като правихме забава
по случай Петдесетица, играх
заради ролята във нейна рокля^[24]
и казаха, че ми била стояла
като по мярка. Мойта господарка
горчиво плака този ден, защото
във образа злочест на Ариадна^[25],
оставена от подлия Тезей,
аз плаках с тъй естествени сълзи,
че чух я как във залата простена,
и този неин стон се отрази
върху и тъй покъртващата сцена!

СИЛВИЯ

О, тя ще те запомни с благодарност,
добри младежо! Щом си я представя
измамена, забравена, самотна!...
О, господи! Аз вече се разплаках!

Прощавай! Дръж това като награда
за твоята привързаност към нея!

Дава и кесия и излиза.

ДЖУЛИЯ

Ако ви срещне нейде, тя ще знае
да си плати дълга! Каква чудесна,
красива, добродетелна душа!
Като я слушам, мисля си, че може
на камък да удари господаря,
щом тя сърцето си така отваря
за господарката! Любов, любов!
Как ти сама със себе си играеш!
Да видим! Че какво, да бях и аз
със нейната прическа, моят образ
на този тук едва ли би отстъпил!
Художникът май леко е послъгал!
Или пък аз лаская се? Да видим:
аз руса съм, а тя е кестенява —
ако е нейното предимство тука,
ще свърши работа една перука!
Очите ни са сини и на двете,
а моето чело е по-високо —
какво тогава толкоз вижда в нея,
което да не би открил и в мене,
ако не беше сляпа любовта?
Борба на сенки: нейният портрет
съперник е на моя образ блед...
Сама те нося, идол нарисуван,
да бъдеш обожаван и целуван,
когато знам, че само да би бил
с по-ясен взор езичникът ми мил,
не теб, а мен, веществената мен,
той би поставил в храма си свещен!
Знай, сянка, че добра съм с теб, защото

запомних на модела ти доброто,
но иначе — кълна се в боговете —
избола бих очите ти и двете!

Излиза.

[23] „...свойта маска срещу слънце...“ — по Шекспирово време дамите носели маски от кадифе за защита на лицето от слънчевите лъчи. ↑

[24] „...във нейна рокля...“ — в английския театър от XVI век женските роли били играни от млади, още безбради актьори. ↑

[25] Ариадна (*мит.*) — дъщеря на критския владетел Минос, която помогнала на Тезея да убие Минотавъра и да намери изхода от критския лабиринт. Тезей я отвел на остров Наксос, но после охладнял към нея и напуснал острова, докато тя спяла. ↑

ПЕТО ДЕЙСТВИЕ

ПЪРВА СЦЕНА

Милано. В един манастир.

Влиза Егламур.

ЕГЛАМУР

На запад сводът пламна във позлата
и време е да срещна бегълката
пред постницата на отец Патрикий.
Пришпорваните от любов пристигат
на срещите си точни до секунда,
освен тогаз, когато подранят.

Влиза Силвия.

Но ето, туй е тя!... Добра ви вечер,
прекрасна господарко!

СИЛВИЯ

Ах, дано
да е такава! Бързо, Егламур,
към задните вратца на манастиря!
Боя се да не хванат мойта диря.

ЕГЛАМУР

Гората е наблизо тук, мадам.
Докато тръгнат, ний ще бъдем там!

Излизат.

ВТОРА СЦЕНА

*Милано. В двореца на Дука.
Влизат Турио, Протей и Джулия.*

ТУРИО

А как откликва тя на моите чувства?

ПРОТЕЙ

Откликва по-добре, макар да прави известни критики по ваш адрес.

ТУРИО

Краката ми намира сигур дълги?

ПРОТЕЙ

По-скоро слаби.

ТУРИО

Аз ще си обуя
нагънати ботуши за езда!

ДЖУЛИЯ (*настрани*)

И тя веднага ще ви каже „да“!

ТУРИО

А как намира образа ми?

ПРОТЕЙ

Хубав.

ТУРИО

Не, тук послъгва — аз съм малко мургав!

ПРОТЕЙ

Но „мургав мъж е бисер за жената“.

ДЖУЛИЯ (*настрани*)

Подобен бисер би било добре
да си останеше във дън море!

ТУРИО

Харесват ли й моите беседи?

ПРОТЕЙ

Военните — не много.

ТУРИО

С други думи,
любовните намира по-добри?

ДЖУЛИЯ (*настрани*)

Не знам какво намира, но умира
за миг да я оставите на мира!

ТУРИО

А за куража ми какво говори?

ПРОТЕЙ

Че е безспорен.

ДЖУЛИЯ (*настрани*)

И къде ще спори,
като подобен пъзъл няма втори!

ТУРИО

А за рода ми?

ПРОТЕЙ

Счита го прочут.

ДЖУЛИЯ (*настрани*)

Родът прочут, а пък плодът му — шут!

ТУРИО

А за имотите ми?

ПРОТЕЙ

Съжалява.

ТУРИО

Защо?

ДЖУЛИЯ (*настрани*)

Защото таз глава със плява
ще дойде време да ги управлява!

ПРОТЕЙ

Защото май ще трябва да се чака,
додето станат ваши... Иде Дукът!

Влиза Дукът.

ДУКЪТ

Къде сте, господа! Да сте видели
тук нейде моя рицар Егламур?

ТУРИО

Аз не!

ПРОТЕЙ

И аз!

ДУКЪТ

А Силвия?

ПРОТЕЙ

И нея!

ДУКЪТ

Тогава е избягала при оня
негодник Валентин! И Егламур
я придружава! Постникът Лоренцо
в гората ги съзрял, като се молел —
за него той уверен е, а казва,
че е познал под маската и нея.
Освен това тя трябваше да иде
на изповед, а пък отец Патрикий
не я е виждал. Бягството е, значи,
установено. Да не губим време!
Конете си седлайте бързо: среща
при хълма, дето се отбива пътя
към Мантуа! Побързайте! След мен!

Излиза.

ТУРИО

Такова щастие ѝ се предлага,
а тя — глупачката — от него бяга!
Ха, не за нея аз ще яхна коня,
а нему за да дам урок суров!

Излиза.

ПРОТЕЙ

А мен съвсем не ме е яд на оня,
но нея да преследвам съм готов!

Излиза.

ДЖУЛИЯ

Пък аз не тях, а теб на кон ще гоня,

за да си върна твоята любов!

Излиза.

ТРЕТА СЦЕНА

В гората край границите на Мантуа.

Влизат Разбойници, които водят Силвия.

ПЪРВИ РАЗБОЙНИК

Търпете! Трябва да ви отведем
при главатаря.

СИЛВИЯ

Да търпя навикнах —
видяла съм далеч по-тежки мъки!

ВТОРИ РАЗБОЙНИК

Води я, хайде!

ПЪРВИ РАЗБОЙНИК

Спътникът ѝ де е?

ТРЕТИ РАЗБОЙНИК

По-бърз от нас, успя да ни избяга,
но Мозес и Валерий го преследват.
Води ти нея, ний ще гоним него;
шумака обкръжен е — ще го пипнем!

Втори и Трети разбойник излизат.

ПЪРВИ РАЗБОЙНИК

Е, хайде! Да вървим към пещерата
на главатаря! И не се плашете —
той честен мъж е, няма да посегне
на беззащитна дама като вас.

СИЛВИЯ

О, Валентин, за тебе страдам аз!

Излизат.

ЧЕТВЪРТА СЦЕНА

Другаде в гората.

Влиза Валентин.

ВАЛЕНТИН

Как бързо навикът създава склонност!
По-мила ми е днес таз горска пустош
от всички многолюдни градове.
Тук мога сам-самичък да настройвам
плача горчив на своя клет живот
към тъжния славеев съпровод.
Но ти, която в мойта гръд живееш,
недей отсъства дълго от дома си,
за да не би, прояден от скръбта,
да рухне той, без спомен да остави!
О, Силвия, присъствието твое
ще укрепи отслабналата сграда,
спаси овчаря си, о, нимфо млада!...
Но кой шуми? Навярно моите хора.
На таз гора във мрачния гъстак
закон е волята им — сигур пак
нападнали са някой мирен пътник.
Обичат ме, но трудно се оказа
от навика им лош да ги отуча.
Но някой иде! Скрый се, Валентине!

Скрива се.

Влизат Протей, Силвия и Джулия.

ПРОТЕЙ

Мадам, макар да не цените никак
това, което робът ваш ви дава,

аз сторих ви услуга: със опасност
за собствения си живот спасих ви
от оня, който щеше безусловно
да ви насили — дайте ми в замяна
един-единствен благосклонен поглед!
По-щедър дар не смея да ви искам —
по-дребен вий не можете намери!

ВАЛЕНТИН (*настрани*)

Не е ли сън това? Не! Виждам! Чувам!
О, помогни ми да търпя, любов!

СИЛВИЯ

О, боже мой! О, колко съм нещастна!

ПРОТЕЙ

Нещастна бяхте, но откак съм с вас,
би трябвало да бъдете щастлива!

СИЛВИЯ

Но, оттогаз съм двойно по-нещастна!

ДЖУЛИЯ (*настрани*)

И аз! И аз!

СИЛВИЯ

Ако ме сграбчи лъв,
бих предпочела той да ме разкъса,
но не да съм спасена от Протей!
Небето само знае колко силно
обичам Валентин, как той по-скъп е
за мен от собствената ми душа;
и същото небе ще потвърди,
че точно толкова ми е омразен
лъжливият Протей! Не ми досаждай!

ПРОТЕЙ

Кой дързък подвиг аз не бих извършил
дори да е на косъм от смъртта —
зарад един любезен поглед ваш?
Уви, жените винаги са груби
към оня, който искрено ги люби!

СИЛВИЯ

А ти, Протей, нима си по-добър
към Джулия, която те обича?
В сърцето ѝ кристално прочети —
нали докрая верността си ти
в безбройни клетви подари на нея
и после ги престъпи и развея,
за да се втурнеш лудо подир мен!
Сега лишен от верност си, освен
ако създадено ти е сърцето
със две отделни верности; а туй е
по-зле дори, отколкото да нямаш
изобщо никаква. Проклет двуличник!
Подлец, измамил своя пръв другар!

ПРОТЕЙ

Кой гледа дружба в любовта!

СИЛВИЯ

Кой? Всеки
освен Протей!

ПРОТЕЙ

Така! Добре тогава!
Щом силата на думите ми нежни
отпора ти не може да стопи,
ще взема любовта ти по войнишки,
срещу законите на любовта!

СИЛВИЯ

О, боже мой!

ПРОТЕЙ

Насила ще те имам!

ВАЛЕНТИН (*излиза напред*)

Ръцете долу, звяр, измамник низък,
разюздано животно!

ПРОТЕЙ

Валентин!

ВАЛЕНТИН

Обикновен приятелю — защото
такива са приятелите днес:
приятели-предатели! — ти, мойто
доверие измами! О, небе,
не бих повярвал просто, да не бе
окоето ми свидетел! Как ще казвам,
на някого „приятел“, щом веднага
ще ме прекъсва споменът за теб?
Щом дясната ръка е вероломна
спрямо гърдта, кому да имаш вяра?
Невернико Протей, заради тебе
доверието си в света загубих!
От свой боли най-много; миг ужасен,
когато във приятеля си драг
откриваш най-заклетия си враг!

ПРОТЕЙ

Дълбоко съм виновен и посрамен!
Прости ми, Валентине! Ако мога
със своята мъка да откупя злото,
което ти нанесох, от сърце
предлагам ти я! Тя не е по-малка
от моя грях!

ВАЛЕНТИН

Тогава той платен е
и ти отново честен си за мене.
Тоз, който няма милост във сърцето,
не е за тука, нито за небето,
че даже бог в гнева си не изтрайва,
когато някой грешник се покаява;
и в знак, че пак приятел твой оставам,
правата си над Силвия ти давам!

ДЖУЛИЯ
Тежко ми!

Припада.

ПРОТЕЙ
Моят паж!

ВАЛЕНТИН
Ей, младо! Ей!
Отвори очи! Какво ти стана?

ДЖУЛИЯ
О, господине, моят господар
ми даде пръстен, който аз, във дар,
бях длъжен да предам на госпожата,
пък аз забравих и не и го дадох!

ПРОТЕЙ
Къде е той? Я дай го!

ДЖУЛИЯ
Ей го тук.

Дава му пръстена.

ПРОТЕЙ

Но туй е онзи, който аз бях дал
на Джулия!

ДЖУЛИЯ

Ах, прошка, господарю!
Обърках ги! За дамата бе този!

Показва друг пръстен.

ПРОТЕЙ

Но оня откъде го имаш? Аз
на Джулия го дадох, като тръгвах!

ДЖУЛИЯ

А Джулия получи го тогаз
и Джулия донесе го на вас!

Разкрива се.

ПРОТЕЙ

Как? Джулия!

ДЖУЛИЯ

Узнай оназ, в която твоите клетви
тъй пищно разцъфтяха! Колко пъти
уби я ти със своята невярност!
Поруменей пред мъжките ми дрехи,
защото ти докара ме до този
нескромен маскарад, ако изобщо
е той нескромен, щом е от любов;
пък и кое от двете по е срамно:
да сменяме костюми ний, жените,
или сърцата вий да си мените?

ПРОТЕЙ

Сърцата — ний! Да, тъй е! Боже мой,

мъжете щяхме да сме свършени,
ако не беше туй непостоянство.
Един порок — но колко подир него!
То води ни от грях към други грях,
преди да вкусим кой да е от тях!
Какво например виждам във лицето
на хубавата Силвия, което
не бих открил у Джулия, ако
я гледах с по-устойчиво око?

ВАЛЕНТИН

Ръцете ви! За бъднина щастлива!
И нека двойките ни станат две!
Когато двама любят се, не бива
да бъдат толкоз дълго врагове!

ПРОТЕЙ

Кълна се, моята мечта бе тая!

ДЖУЛИЯ

И аз кълна се, друго не мечтая!

Влизат Разбойници, Дукът и Турио

РАЗБОЙНИЦИТЕ

Чудесна плячка! Първокласна плячка!
Погледай, главатарю!

ВАЛЕНТИН

Да се пуснат!
Това е Дукът, моят господар!...
Със радост ви приема, ваша милост,
един от вашата немилост гонен!

ДУКЪТ

Как? Валентин?

ТУРИО

И Силвия е тук!
Но тя е моя!

ВАЛЕНТИН

Нещастнико, към нея не посягай,
че току-виж, прегърнал си смъртта!
И ако кажеш пак, че тя е твоя,
ще стъпиш в кратера на моя гняв
и няма да се върнеш във Верона.
Тя тук е, но опитай само с пръст —
какво ти с пръст! — със дъх да я докоснеш!

ТУРИО

Дотрябвала ми е! Глупакът само
рисува здравето си за жена,
която при това не го обича!
Задръжете си я — нека бъде ваша!

ДУКЪТ

И с двоен срам клеймя те за това,
че след като тъй шумно я преследва,
тъй лесно я отстъпваш изведнъж!...
А хваля теб за твоя дух на мъж,
храбрецо млад, и считам те достоен
за любовта на кралска дъщеря.
Изтрил обида и вражда забравил,
приемам те отново в своя двор —
поискай сана, който да приляга
на твоята заслуга несравнена,
и ще го имаш! Казвам ти пред всички:
дворянино на име Валентин,
аз давам ти на Силвия ръката,
със доблест извоювана от теб!

ВАЛЕНТИН

Щастлив направихте ме, ваша милост,
но в името на Силвия ви моля...

ДУКЪТ

Заради своето име ще го имаш,
каквото и да бъде!

ВАЛЕНТИН

Тези люде,
с които горския живот споделях,
са хора ценни, умни, даровити.
Простете им разбойните дела,
върнете ги от дългата прокуда —
те вече променени са и могат
полезни да ви бъдат, господарю!

ДУКЪТ

Придума ме. Простено да им бъде!
Ти знаеш ги — ти служби намери им!
Сега назад — враждите да удавим
във танци, веселби и тържества!

ВАЛЕНТИН

Бих искал пътъом да ви забавлявам:
харесва ли ви този малък паж?

ДУКЪТ

Да! Миличко момче. Но вече пламна!

ВАЛЕНТИН

По-„миличко“, отколкото „момче“.

ДУКЪТ

Което вероятно ще рече?...

ВАЛЕНТИН

То ще рече невероятно нещо...

Протей, разбирам, става ти горещо,
но ще разкажа, за да те накажа,
за Силвия, за тебе и за Пажа,
а после: дружна сватба, дружен пир
и дружен път във щастие и мир!

Излизат.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.